

279739

PREOTULU ROMANU

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU SI LITERARIU.

Anulu XV.—1889.

PROPRIETARIU, REDACTORU SI EDITORU :

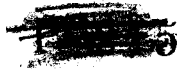
NICOLAE FEKETE NEGRUTIU.

GHERL'A

TIPOGRAFI'A »AUROR'A« P. A. TODORANU

1889.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si
lege voru cercă din gur'a lui.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Malachi'a c. II. v. 7.

SUMARIULU

„PREOTULUI ROMANU”

Anulu XV.—1889.

Studie bisericesci, scolastice si literarie. etc.

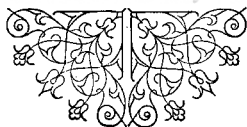
Joanu Fekete Negrutiu (cu illustr. pe pag. 3.)	1. 49,	89.
Studia din dreptulu canonicu. 19, 65, 105, 140, 169, 201,		233,
288, 327, 365, 402,		443.
Despre sacramentalia	23,	72.
Reminiscentie din vieti'a fostului odinioara protopopu alu Clu-		
siului, nu de multu repausatului canonicu Joanu Fekete		
Negrutiu		37.
Betrânulu Tobia. — Consilii practice —		41.
Casuri de resolyatu		44.
Conferinti'a preotiésca a tractului Gherlei		84.
Din istori'a despartîrei bisericeii orientale de cea apuséna .	110.	
195, 225, 267, 342, 381, 413.		468.
Resolvirea casuriloru de pe pag. 44		120.
Divinitatea lui Isusu Christosu		143.
Despre insemnatatea luminei		176.
Preotulu in scaunulu marturisirei		209.
Cununa de margaritaria a Preacurat. Verg Mari'a	240,	294.
Superstitiunile observate in vechime la nascerea prunciloru		247.
Caracterulu Metropolitîloru romani uniti încependu dela Sânt'a		
unire si pana astadi	273,	353.
Cercetari in istori'a bisericeii rom. dinainte de unire 317, 388,		430.
Marturisirea S. Vasiliu despre traditiunea apostolica a mai		
multoru asiediaminte bisericesci — rituale	333,	371.
Mari'a séu cultulu Preacuratei Fetióre Mari'a		374.
Recensiune literaria		420.
<i>Predice. — La serb. Taiarei impregiuru a Dlui n. Is. Chr.</i>		27.
La serb. celorlu trei santi Archierei		31.
Cuventu de introducere in parochia		77.
Paronesa la cununia		116.

Avorbire la cununia	119.
La inaltierea Dlui nostru Isusu Christosu	188.
La serbat. SS. Rosalie	213.
Despre pecatulu betfei	249.
La schimbarea la faia a Dlui nostru Is. Chr.	30 .
La inaltierea S. Cruci	336.
La serbat. SS. Archangeli Michailu si Gavrilu	408.
Doue predice la serbatorea nascerei D. N. Is. Chr. „Cra- ciunu.“	449, 458.

<i>Predice funebrali.</i> — Cuventulu funebrele rostitu la inmormentarea canonicului Joanu Fekete Negrutiu . . .	125.
La inmormentarea unui pruncu	260.
Cuventare rostita cu ocasiunea desvelirei monumentului fe- ricitului Joanu Fekete Negrutiu	307

<i>Varietati.</i> — 44, 86, 121, 167, 199, 231, 271, 313, 349, 387, 425.	481.
---	------

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PREOTULU ROMANU.

Diariu basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

Joanu Fekete Negrutiu.

„Ferice celu ce spune cându caúta se cobóre
In negrele morminte, l'ai sei buni cunoscuti
Aceste vorbe sánte : ferice celu-ce móre
Cu fruntea cununata de stíma si vértuti.

(Bolintinénu.)

I.

Numerulu distinsiloru barbati ai Natiunei române scade mereu. — Poporulu românu din Ardélu, baseric'a si scól'a româna jelesce éراسi; pentru-cá unu distinsu fulcru, unu adevératu »preotu cu crucea 'n frunte« a disparutu din sênu lu!

Joanu Fekete Negrutiu, celu mai zelosu si mai cu védia protopopu românu, ce au avutu vre-odata orasiulu Clusiu, — unulu dintre cei mai populari si mai desintéresati canonici, ce au vedíutu óre-cându Blasiulu, infocatulu si neintimidatulu sustiitoriu si aperatoriu alu asiediaminteloru basericeii române unite, si aprigulu luptatoriu pentru drepturile poporulu românu — nu mai este între noi! Parasí pamêntulu si acestu »betrânu cu védia,« despre care potemu díce cu bardulu nationalu :

„Te-ai dusu pe calea sortii, pe care toti vomu merge,

Desi nu toti ca Tine cu cugetu liniscitu,

Cá-ci mórtea alu Teu nume din inimi nu ni-lu sterge.“¹⁾

Joanu Fekete Negrutiu se trage din famili'a Fekete, care odinióra portá numele de Olténu. Vétr'a acestei familii

¹⁾ A. Muresianu.

e satulu românescu Sucutardu in Ardélu, pe Câmpia. Famili'a acést'a a tiênutu din vechime satulu acel'a, precum si alte sate vecine, cu preoti.

Dênsulu s'a nascutu in ¹⁵/₂₇ Ianuarie 1817 cá gemenu, dar' soçiulu seu Vasilie, la trei septemâni dupa nascere a sî moritu. Numele tatalui seu a fostu Gregoriu, ér' alu mamei s'ale Glicerina. Dintre 8 fratîni, patru s'au făcutu preoti, unulu dupa absolvarea câtorv'a clase a remasu economu (tatalu redactorelui Nicolae F. Negrutiu), ér' tóte trei fetele au fostu preotese.

In etate de 7¹/₂ ani prunculu Joanu, care erá celu mai desceptu intre toti fratii sei, fû dusu dimpreuna cu ceî'alalti trei frati mai marisiori la scólele unguresci rom. catolice din Clusiu. Dupa absolvarea claselor normalu, nepotêndu tatalu loru invinge cu spesele enorme, ce i-le cãsîunáu tuspátru in Clusiu, pe Joanu si pe Nicolau i-au dusu pe clasele gimnasiali la Blasiu, unde si dênsii, cá toti scolarii diligenti si cu portare buna, au fostu ajutati cu pâne, si unde ~~un~~ ~~per~~ ~~cursu~~ ~~si~~ ~~terminatu~~ ~~clasele~~ ~~gimnasiali,~~ cursulu filosoficu si celu teologicu (1842), cu lauda si cu celu mai bunu progresu. ¹⁾

Calitatîle s'ale eminente spirituali si fisice, o minte descépta, o inima patrinsa de celea mai nobile sêmtiemințe, o nisuintia spre totu ce e adeveratu, bunu si frumosu, o statura impunatóre cu o frunte lata, ochi mari schinteitori de prudentia si iubire, o față pururea vesela 'ti tradáu la prim'a vedere: cá baiatulul devenitu june va fi unu barbatu spre fal'a némului seu. Nu-i mirare dar', déca acestea calitati î-i câscigara într'o mesura mare respectulu si simpatî'a conscolariloru, iubirea si stim'a profesoriloru si-a mai mariloru sei, asiá încátu indata dupa terminarea studiiloru teologice, cu inceputulu anului scolasticu 1842, fû denumitu profesoru in prim'a clasa gimnasiala si in 1844 la »fisica« in liceulu din Blasiu. — Morindu protopopulu Clusîului Teodoru Baldi, in timpululu celu mai

¹⁾ »Cum laude et optimo progressu morumque probitate.« — Testimoniu dtto 18 Martie 1856 Nr. 162, estradatu prin curia archiepiscopésca la mandatulu metropolitului Siulutiu.

Joanu Fekete Negrutiu.

criticu, in 1847, nimeni nu se aflá mai potrivit pentru acelu postu de sentinela neadormita a basericei si preste totu a causei românesci, decâtu zelosulu profesoru Joanu Fekete. Asiá cu finea anului 1847 fû denumitu de parochu si administratoru protopopescu alu Clusîului, si totu atunci cu datulu de 26 Novembre: »in considerarea calitatîloru laudabile si a facultatîloru spirituali distinses« de membru in comisiunea instituita prin guvernulu tîerei la Clusîu pentru censurarea cartîloru.¹⁾

In 22 Novembre 1850 este denumitu prin consiliulu locu-tîtoriu transilvanénu cá profesoru de limb'a si literatur'a româna la gimnasiulu superioru romano-catolicu din Clusîu. In 30 Octombree 1851, Metropolitulu de pía memoria Sîulutîu »in considerarea cá oficiulu de vice-archidiaconu l'a portatu cu acuratetîa si cu lauda,« — 'lu promovéza la gradulu de archidiaconu si 'lu denumesce de assesoru consistoriului metropolitanu. In 1861 'lu vedemu figurându cá membru alu reuniunei museului transilvanénu, ér' in 1862 fû innaintatu la demnitateya de canonicu metropolitanu in Blasîu. — La anulu 1864 fû denumitu de directoru alu scóleloru normali din Blasîu si de inspectoru alu scóleloru rurali gr. cat. din archidieceasa.

In dóue rënduri adeca: in 1863 dupa mórtea episcopului Joanu Alexi, si in 1870 a fostu propusu la Inaltulu regimu in loculu primu de episcopu alu Gherlei, ér' in anulu 1868, cu ocasiunea alegerei de metropolitu a obtînému 36 voturi.

Ca cive alu patriei fû alesu in an. 1863 de deputatu la diet'a transilvana din Sibiiu in I. cercu electoralu alu Clusîului, si totu atunci de membru delegatu in cas'a deputatîloru Inaltului consiliu imperialu, ér' cá membru in comitetulu de administratiune a comitatelor Clusîu si Alb'a inferióra mai adese-ori.

¹⁾ In originalu: „Méltó tekintetbe vétetvén Tisztelendőségnek dicséretes minőségei 's kitünő elmebeli tehetségei, melyeknél fogva itten jobboldalról ajánlhatni érdemelte...“

F. Regio Magn. Principatus Trans. Gubernio die 26 Nov. 1847. Nr. 13497.

A fostu membru ordinariu pe viéția alu »Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului român« chiar' dela întemeierea acesteia, precum si alu altoru societati culturale.

Precum vedemu din schitiele premise, J. F. Negrutiu parte a trecut, parte poteá trece, — déca dreptate i-se faceá, — prin tóte gradurile hierarchice, precum si prin distinctiunile cele mai inalte posibile unui individ, ce s'a dedicatu sublimei chiamari de preotu românesc. — »Prea bunulu Domnedieu are alte planuri pentru Reverendissim'a Domni'a T'a, cari póte se se efulueze alta-data in cercustari mai fericitóre, decum suntu cele ce me ascépta pre mine,« î-i scriá actualulu Metropolitu si Archiepiscopu Escelenti'a S'a Dr. Joanu Vancea. ¹⁾

Dar' nu numai acésta impregiurare este, care ne impune a scrie biografi'a canonicului Joanu Fekete Negrutiu, nu, ci si detorintia morala de-a aminti si consemná faptele sevêrsite de dênsulu pe tóte terenele yatinse, spre a se indemná urmasii la asemenea fapte: spre marirea lui Domnedieu, spre latirea sânteii s'ale beserici, spre aperarea nêmului seu, precum si spre inaintarea intelectualala, morala, si sociala a acestuia.

Cu acést'a ne implinimu o detorintia impusa si prin sânt'a scriptura, unde se dîce: »Aducetî-ve aminte de faptele strabuniloru vostri, pomenindu-i pe dênsii, intaritî-vecu spiritulu, cá si voi insî-ve se ve faceti mariti in amintirea urmasiloru vostri.« ²⁾

II.

Spre a poté apreçia dupa meritu activitatea si rezultatele obtîenute, fie prin o persóna morala, fie prin un'a fisica, trebuie se tînem cu contu de tóte impregiurarile, sub cari s'a ivitu, s'a desvoltatu, a traítu si a lucratu respec-

¹⁾ In scrisórea dtto Urbea mare 3 Noemvre 1865, ca res-punsu la gratulatiunea repausatului Negrutiu, din ocasiunea denu-mirei Es. S. de episcopu la Gherl'a.

²⁾ I. Carte a Macaveiloru.

tiv'a persóna, si anume: locul unde? tîmpulu cându? si cercurile prin cari a trebuítu sè se mişce. Acestea ajuta multu intru resolvirea mai multu ori mai puşinu norocósa a problemei acestei vietii dela care atîrna si obtînerea cununei, si déca nu a nemuririi celu puşinu a neuitarei pietóse.

Se esaminamu si se dejudecamu nitîelu aceste impregiurari relativu la subiectulu nostru !

Loculu nascerei lui Joanu Fekete Negrutiu am dîsu cà este Sucutardulu din partea nordica a Câmpiei. — Câmpi'a se estinde cãm prin mijloculu Transilvaniei, si este unu tîenutu undulatoriu: déluri mai mici cu cóste estinse, coline plesíuve, vâi neregulate si mai multu înguste, afundîmi concave (in forma de cazanuri), ici-colo preperate cu câte o mocirla, respective cu câte unu lacu cu trestisîuri estinse, si cu cãrduri de paseri apatice, a càroru glasuri diferite atingu straniu urechile caletoriloru.

Laculu celu mai mare se afla la Tîag'a, care este otarisîa cu Sucutardulu. Privita dintr'unu punctu mai inaltu câmpi'a, tí-se pare cà vedi o mare intinsa, a càrei valuri ar' fi inghietiate. Dar' atátu cóstele déluriloru si ale colineloru, cãtu si sîesurile suntu fórte roditóre si bogate de pasiuni grase. Muntenii, ma si tierile de prin pregíurulu Transilvaniei, numescu câmpi'a de obicei grânariulu Ardélului, de-acì si numirea: câmpi'a gránósa.

Locuitorii acestui tîenutu suntu, potemu díce eschisivu români néosi, printre cari nicî astadi, — prelânga tóte opiníurile inimice, — n'au potutu strabate nicî straini, nicî obiceiuri straine. Acésta câmpia, precum rodesce si nutresce de vécuri cu pâne din prisosintîa pe colonii sei români, — asiá s'a îngrijitu provedintî'a: cá se incoltíesca, se dee viétîa, se nutrésca si se póрте pe câmpurile s'ale si pre genii cei mari ai Româniloru ardeleni.

Pentru-cà, déca muntii ni-au datu pre unu Radu Negru, pre unu Joanu Corvinu Uniadi, pre unu Janculu, pre unu Acsente si pre altii, cari cu spad'a in mâna au tîenutu in respectu pe duşmanii neamului românescu: apoi câmpi'a ni-a datu pre unu Sîncal, pre unu Petru Maioru, pre unu Papiu Ilarianu, pre unu Baritiu, cari cu capulu loru des-

ceptu, cu pén'a maéstra in mâna au sustiênutu si apertu drepturile neprescri tibile ale poporului românu, au versatu lumina preste originea adeverata si trecutul acestui poporu greu incercatu, si au doveditu lunei scientifice, cumcà Români au dreptu la acestu pamêntu »ingrasiatu cu sudóre si cu sânge de eroi românesci.«

In acestu românescu tiênutu s'a nascutu Joanu Fekete Negrutiu, aprópe de Tíag'a, intr'unu têmpu, cându pe-acolo erá viua memori'a marelui Sîncai, care petrecusé acolo, cá docente privatu la pruncii comitelui Daniilu Vas, siése ani de dîle 1796—1803. ¹⁾

Déca este adeveratu ori nu, ce'a-ce se spune, cumcà adeca, la nascerea fie-càrui omu, genii buni se cërta cu cei rei asupr'a predomnirii nou-nascutului, nu scimu, dar' atát'a potemu díce si ací, cà geniulu marelui istoricu românu planându inca pe-acele locuri, se pare a fi depusu pre fruntea pruncului Joanu la nascerea lui »sarutulu inteligentiei, alu iubirei si alu staruintiei nobile pentru némulu seu!«... Nascutu intre câmpeni si in cas'a unui preotu românu, a inceputu Joanu Fekete Negrutiu de micu a se desvoltá si a cresce in spiritu curatu românescu si a se otíelí in sêmtiemintele s'ale românesci ast'feliu, incátu nici promisiunile, nici momelele, nici intimidarile, nici persecutiunile si in celea din urma nici batjocurile brutale, degenerate in batai formali si nemilóse la Clusíu (in 1848), din partea antagoniloru, nu au fostu in stare necum a-lu frânge dar' nici chiar' a-lu clatiná.

Prelânga o atare pregatire si educatiune primita in cas'a parintiésca, merge baiatulu Joanu la Clusíu, unde observându, cu ager'a s'a minte juvenile, contrastulu piramidalu dintre moravurile si deprinderile cele simple dar' fórte firesci ale românelui si dintre cele prefacute, nefiresci si façiarnice ale strainiloru, — mai multu a trebuítu a se fi intaritu in inim'a lui: iubirea si alipirea cu trupu si cu sufletu de cele de-ântáiu. — Cându a trecutu la Blasíu, (in anii 1829—1830) »la cea mai bogata si roditóre resíe-

¹⁾ In Suctardu sta si astadi si se arata gradin'a de pomi plantata prin insusi Sîncai.

dintîia scolaria românesca, « precum dîce invetiátulu academicu Odobescu, acolo a aflatu abundantu materialu sanetosu si omogenu spre perfectionarea mintii, consolidarea semtieminteloru si formarea caracterului seu in directiunea curatu nationala, primita inca in cas'a parintiésca, pentru-cà acolo: circulá, fierbeá si clocoteá fàra incetare o agera, regulata si nesdruncinata viétia soçiala românesca.

»In Blasîu, — in acestu micu opidu, — cum dîce distinsulu si regretatulu Papiu Ilarianu, ¹⁾ care a fostu dela unire incóce, este si va fi cu tóta probabilitatea si pe viitoriu: fòntân'a si tari'a cea mai solida a României luminate nu numai in Ardélu, ci prin invetiaturile lui Petru Maioru, G.Sîncal, Miculu, Cipariu, Baritiu etc., a càroru scóla a fostu Blasîulu, fòntân'a si tari'a româanismului preste totu; — in Blasîu, in scólele de-ací incepù a se formá chiar' din tîmpulu trecerei ací a lui Joanu F. Negrutiu prin profesorii cei mai invetiáti si mai curati nationalisti, in frunte cu Barnutiù, — apostolulu si oraclulu Româniloru din câmpulu libertatii, — dîcu a se forma ace'a generatiune luminata, carea fù gat'a a trece in cele mai grele, mai critice timpuri prin sabie si focu: pentru limb'a, legea si natiunca româna, — pentru acestea clenodii si visterii mai scumpe a ori-carui românu cu inim'a la locu.»

Cá unulu dintre cei mai descepti, mai ageri si mai infocati scolari, Joanu Fekete Negrutiu, ací 'si ascutî si imbogatî mintea, ací 'si cultivà inim'a, ací 'si consolidà caracterulu, ací 'si pregatî armele luminei, armele dreptatii, cu cari provediutu din crescetù pâna in tàlpi prin orînduéla nu atátu omenésca ci mai multu providentiala-domenedieésca se strapune (1847): »din centrulu si inim'a mișcariloru si a agitatiuniloru spre bine românesci, cá conducatoriu, potu dîce cá martiru alu româanismului transilvanu, la postulu celu mai greu sî mai periculosu, — in Clusîu, centrulu si inim'a agitatiuniloru diametralu opuse celoru românesci! Joanu Fekete Negrutiu, iubitulu si multu pretiuitulu profesoru de fisica, si invapaiatulu nationalistu românu, se smulge din elementulu seu data-

¹⁾ Istori'a Româniloru din Daci'a superióra. Tom. II. pag. 133.

toriu de viéția, din mijloculu junimei române esaltate pentru caus'a justa a némului ei, si se arunca in valurile furibunde ale massei furibunde ce colcaiá pe stradele Clusíului de un'a ura neimpacata față si in contr'a drepteloru aspiratiuni si mișcari românesci. A fi fostu in Clusiu in anii 1847—1849, cá românu in aspiratiuni si in fapte, dar' nu numai cá românu simplu, ci totu odata cá conducatoriu, cum trebuiá se fia protopopulu Joanu Negrutiu, nu a potutu fi, — precum usíoru se póte crede, — lucru de tóte dílele«

Si acum, dupa ce amu examinatú pe scurtu impre-giurarile, sub si între cari s'a nascutu, a crescutu si dezvoltatu, si in urma a trebuitu se lucre acestu barbatu: — se vedemu prin ce fapte s'a facutu elu demnu de amin-tirea si binecuvântarea urmasíloru.

III.

Joanu Fekete Negrutiu a fostu, — precumu s'a ve-dítu: — profesoru, protopopu si canonicu, ér' cá ceta-țianu a representatu pre natiunea s'a cá: deputatu in diet'a din Sibiiu, in senatulu imperiale si cá representante alesu in comitetele administrative ale comitatulu Clusiu si Alb'a-inferióra etc. — Se-'lu insoțimu dara pe tóte terenurile acestea:

a) Cá profesoru pe terenulu scolasticu si literariu.

Cá unulu dintre cei mai distinsi scolari, pregatitu si provedítu intr'una mesura mare cu tóte cunoscintíele, ce se predáu atunci in gimnasiu si facultatea teologica, si apoi pre lângá temperamentulu seu colericu, si cu natu-relulu seu vioiu, n'a potutu se fie de cátu unu profesoru distinsu. Éta cum — 'lu caracteriséza unulu dintre cei mai buni invetiacei de ai sei¹⁾ din clas'a gimnasiale numita »fisica«: — Negrutiu érá unu profesoru impunatoriu, dar' simpaticu si cá atare fórte placutu studentíloru. Dotatu cu una fantasía viua, cu una pricepere usíóra, cu una jude-

¹⁾ Reverendissimulu domnu Andreiu Antonu, archidiaconulu Gherlei.

cata chiara dar' profunda, cu una anima simțietóre si profusa: de bunatate, dreptate, iubire si pietate, cu un'a voințãa rezoluta si energica in lucrare, si apoi preste tóte entusiasmatu preste mesura de caus'a tinerimei!... Prelegerile lui eráu, — precum invetiasemu in filosofia, cá ale lui Socrate. Predare usióra, scurta, vorbe puține dar' multucuprindietóre, indreptate invetiaceiloru adunati la »fisica« in gĩurulu lui, carele singuru erá numai in stare, — cu gigantic'a s'a putere, — a întórce si inverti masin'a cea mare electrica. Respunsurile afabile si precise date la intrebarile puse lui prin elevi, — una dispositia buna si una mare bucuria, candu vedeá tinerimea seteósa de a cunosce nóue lucruri si nóue invetiaturi, i schinteiá din ochii sei cei vioi si se reversá cu imbelsugare preste faci'a lui pururea vesela.

Cá profesorulu de limb'a si literatur'a romána la gimnasiulu parintiloru piaristi din Clusiu, — intr'una epoca fórte mișcata de agitatiuni nationali, — impreună cu prelegerile s'ale de una natura strênsu didactica si cea de educatiune nationalu-politica. Dênsulu, cu tactulu finu si una prudentia rara, sciù se descepte in animele tinerimei române studióse: totu ace'a-si iubire, acel'a-si zelu si acelu sacru entusiasmu pentru caus'a romána, cum faceáu profesorii unguri cu junimea magiara. Deosebirea erá numai: cá profesorulu románu erá singuru singurelu faciã cu un'a falanga de profesori magiari! Cas'a protopopulu Negrutiu erá locul convenirei de predilectiune atátu a intelegintiei mai mature câtu si mai virtuosu a tinerimei romane din Clusiu, — ne spune Papiu Ilarianu in istori'a s'a.

»Este de mirare demnu, — dice istoriculu nationalu, — curagiulu acestoru tineri (studenti), cari in cuibulu ungurismulu celui mai fanaticu, 'si bateá jocu de ungurismu... Acésta tinerime âmblá in glóte de câte 30 si mai multi inși pre pietiele Clusifului, se aduná la protopopulu Negrutiu,.... unde se consultá, cântá versuri si legeá diurnalele nationale.« — Éca ce scóla mai tieneá profesorulu Negrutiu, afara de cea dintre patru pareti. Si apoi si aci cá si in Blasiu a fostu dênsulu totu acel'a: precum marturisescu directorii gimnasiali unguri.

Vomu reproduce aci unu atare testimoniu, estradatu la 6. Februariu 1859, su nr. 17. In acest'a se dice: »Subscrisulu adeverescu prin acest'a, cumca Preaonoratulu domnu Joane Fekete, denumitu prin Inaltulu Consiliu ces. reg. locu-titoriu alu Transilvaniei cu datulu 22. Nov. 1850 Nr. 27899. de profesoru alu limbei daco-romane prelanga gimnasiulu superioru publicu romano catolicu din Clusiu, a portatu oficiulu seu de profesoru dela inceputu, — precum dovedescu informatiunile susternute la locurile mai inalte prin antecesorii miei, si precum am esperiatu si eu in decursu de optu ani, — cu lauda. Barbatulu acest'a, distinsu prin sciintia si prin darurile frumose ale mintiei, si ornatu cu facultati, posiede unu daru didacticu practic si tracteza cu scolarii intr'unu modu deosebitu, adeveratuparintiescu.«¹⁾

Totu asemenea marturisesce si altu testimoniu ddto 10 Martie 1856.

Dar' Joanu F. Negrutiu nu s'a marginitu ca cei mai multi dintre profesori si invetiatori numai la tiinerea oreloru prescrise, in angustulu spatiu a celoru patru pareti din scola, ci convinsu despre ace'a ca: »lumin'a nu trebuie ascunsa, ci trebuie asiediata asia incatu se lumineze toturoru«, — cunoscintiele si esperintiele sale si-le-a adunatu intr'un'a si tiparindu-le le-a impartasitu publicului celui mare sciutoriu de carte.

¹⁾ In originalu latinescu :

»Infrascriptus vigore praesentium testor, Adm. Rev. Dnum Joannem Fekete per excelsum Caes Reg. Consilium Locumtenentiale Transilvanicum ddto 22-ae Nov anni 1850 Nr. 27899 in gimnasio majore publico Rom. Cath. Claudiopolitano Professorem Linguae Daco-Romanae denominatum, inde ab exordio muneris sui, ut informationes per antecessores meos altiori loco substratae testantur, et ipse etiam decursu octo annorum expertus sum, officio seduli professoris laudabiliter functum fuisse. Virum hunc in re literaria insignem, ac facultatibus ornatum, dono didactico practico pollentem, modo cum discipulis agendi v re paterno illustrem existere.

Claudiopoli die 6-a Februarii 1859.

Pius Horvath m. p.
presbyter e scholis piis,
Director gymnasii.

Scopulu ce l'a condusu in lucrarile s'ale literarie au fostu duplu, si anume: unulu directu pentru instruirea tinerimei, si altulu indirectu pentru informarea si initierea literatiloru straini in cunóscerea originei latine a limbei si a poporului romanescu.

Opurile s'ale suntu urmatóarele:

1. Gramatic'a româna pentru elevii din gimnasiulu rom. cat. din Clusiu tiparita in an. 1852, — care a ajunsu dejá a cincí'a editiune, — su titul'a: »Magyar-román nyelvtan.« Acést'a a fostu prim'a carte de feliulu acest'a. Autoriulu a compus'o si publicat'o numai din curatulu cugetu: cá se se póta indulcí tinerii de pre la scólele ungueresci si la invetiarea limbei materne, fiendu-cà tóte celelalte studii se propuneáu in limba straina. — Cu editi'a a dóu'a, publicata in limb'a unguéscá, a doritu Negrutiu, ce'a ce s'a dísu mai in susu: »a aretá literatiloru unguri, cari pre acelu tempu pricepeáu cu totii limb'a latina, cumcà limb'a daco-romana este intru adeveru de origine latina si cumcà români de acumu suntu intr'adeveru urmasii glorióseloru colonii romano-italice aduse ací de nemoritoriulu Traianu.

2. Totu cu scopulu indegetatu a publicatu in anulu 1857 in organulu »Magyar nyelvészet« din Pest'a: una escelinta disertatiune despre limb'a romana.

Éta cum apreçiaza insemnatarea acestei disertatiuni episcopulu de pía memoria Vasiliu Erdélyi de la Oradea mare: »Disertatiunea Fr. Tale despre limb'a nóstra romana dela societatea erudita din Pest'a in filer'a dintâiu tiparita cu literile din 10. October a. c. o-am primitu, si m'am bucuratu fórte multu de dens'a vedîendu-o bine dedusa, si cà si maghiarii inceptu a se mai interesá catra limb'a nóstra cea dulce, dee Domnedieu cá se o invetié si ei.«¹⁾

3. Pentru pruncii scóleloru elementarie a edatu in 1852 si 1853: Catechismulu, Istori'a biblica, Abecedariu si Aritmetica, dintre cari mai alesu ultimele dóue suntu prelucrate pre bas'a principialoru metodice celoru

1) Scrisórea are datulu Urbea mare 24 Octob. 1857.

mai sanetóse de pre acelu tempu. Interesulu si zelulu neobositu ce 'lu portá catra redicarea si organisarea de scóle populari in districtulu Clusíului a fostu cu multiamita recunoscute si laudate prin ven. Consistoriu din Blasíu, precum se póte vedé intre altele din urmatoriulu comunicatu consistoriale: »Vedemu neobosita staruintia a Prea on. Fr. Tale pentru luminarea tinerimei române pusa a fi de unu rodu prea doritu aduicatoria«; si éra-si totu acolo mai in josu: »Acésta de propasire din neobositele a Prea on. Fr. Tale ostenele nascuta sperantia ne indatoresce, cá ace'a cu una cuvenita recunoscientia se Tioresplatimu, imbarbatându-Te, cá calea odata inceputa, de se vá vedé si mai spinósa si ghimpósa, se o continuezi, cá se meritezi si incoronari.«²⁾)

Fia cá toti invetiatorii si toti profesori romani se-si implinésca misiunea apostolatului loru de trei ori sacru: cá regretatulu profesorulu Negrutiu!

b) Cá preotu pe terenulu basericescu.

Cá preotu 'lu aflamu pe Negrutiu, dela inceputulu carierei de parochu si protopopu in Clusíu, cá pre unu adeveratu modelu. — Elu nu érá, precum suntu, dorere! cei mai multi preoti romani, unu simplu administratoru a ss. sacraminte, — nu, elu érá unu adeveratu parinte, unu luminatu invetiatoriu, unu dreptu judecatoriu si unu sinceru medicu trupescu si sufletescu alu credintiosiloru sei. — Tractarea lui cu poporulu érá cá cea a parintelui iubitoriu cu fii sei iubiti: elu se bucurá cându se bucurá, si se intristá cându se intristá dênzii. Elu î-i invetiá totu-de-a-un'a: cum se fia crestini adeverati? si in punctulu acest'a, — de sí pentru vócea lui cam ragusita si prin fortiare apoi prea ascutita, — nu poteá fi unu distinsu oratoriu, — totu-si amvonulu basericei unite romanesci din Clusíu numai in acelea domineci si serbatori nu érá cuprinsu, cându protopopulu Negrutiu érá bolnavu. Predicatiile lui éráu scurte

²⁾ Scrisórea acést'a pórtá datulu Blasíu 14 Juliu 1853. Nr. 52.

dar' mediúose, potrivite orasiianiloru, cari nu suntu nice dispusi nice au tempu de a poté ascultá predice de óre intregi. — Sêmntiulu seu de dreptate in trebile oficióse base-ricesci si scolastice, cá si raporturile s'ale cu credintiosii romani au remasu proverbiale in Clusiu si gïuru, nu numai la români cí si la magiari. — Dar' ce'a ce redica pe protopopulu Negrutiu preste contemporanii sei a fostu: iubirea, alipirea si aperarea cea infocata a asiedîeminteloru si disciplinei curatu orientale a basericeii românesci unite. Sinódele avitice esîse dejá din usu in organismulu base-ricescu, pentru-cà dela episcopulu de pia memoria Gregoriu Maioru archireii uniti n'au mai prea convocatu alte sinóde. Acést'a impregiurare amarise dejá animele mai multoru credintiosi greco-catolici, atátu din cleru câtu si dintre laici in totu decursulu acelu tempu indelungatu. Protopopulu Clusului Negrutiu, fiendu-cà erá precum l'amu vedîutu jalusu de inaintarea, bunastarea si inflorirea base-riciei sí a natiunei s'ale, cá omu luminatu si versatu in ale istoriei, nu s'a potutu retiêné, a nu dá glasu convingeriloru s'ale pe calea publicitatiei façia cu acést'a anomalia in baseric'a greco-catolica româna precum dícea dênsulu. Asía se apucà si redactà unu fulminantu dar' justu articlu »in caus'a sinódeloru« in »Gazet'a Transilvaniei« nrîi 23 sí 24 din 1858. Acestu articlu atátu pentru insemnatarea si védî'a autorului, câtu si pentru fondulu, — pentru ideile s'ale, devenindu in acelu tempu epocalu in baseric'a unita, dar' totu-un'a-data si fatalu in consecintîele s'ale pentru regretatulu canonicu Negrutiu, acum cându acést'a a parasitu acést'a vale a plangeriloru, a façiariei si a nedreptatîei, 'lu lasamu se urmeze in intregu cuprînsulu seu:

»Clusîu, in 9 21. Martie 1858.

Onorata Redactiune!

Binevoiesce urmatoriulu articlu a-lu pune in colónele »Gazetei,« si inca câtu mai ingraba.

Sinódele, atátu celu provinciale, câtu si celea diecesane, cumcà in vér'a anului acestui curgetoriu se voru convocá si tiêné, nu incape nece una indoiéla. Scopulu de capetenia a acestor'a vá se fie organisarea clerului, precum

si a relatiuniloru religionare ale acestui'a catra poporu, si a poporului catra cleru, care fara de nice una indoie'la vá sè se baseze pre asiediamintele si canónele basericeii nóstre dreptu-credintióse orientali cuprinse in pravilla séu legea canonica, a carei'a valóre si potere indatoritória pentru toti fii credintiosi cari se afla in sínulu acestei'a, nimene pâna acum nu a adusu-o sub indoie'la; fâra in anulu trecutu, — dupa-cum din isvoru securu sciu, — din comisiune mai inalta s'a facutu cu adeveratu intrebare si cercare, de se afla in archivulu celu vechiu alu fostului Guberniu ceva urma, cându, de unde si ce forma de pravilla s'a introdusu in tíer'a nóstra pentru baseric'a dreptu-credintiósá catolica orientala? si au afla-se vr'unu articlu séu lege séu dreptu canonicu pentru baseric'a catolica orientala? La care ce respunsu s'a datu, nu sciu: — io din parte-mi, si credu, cá d'impreuna cu mine totu clerulu se fie fostu despre ace'a intrebatu, cu un'a anima si un'a gura ar' fi respunsu si ar' respunde cu totu dreptulu cá de vreme ce credintiosii din sênulu basericeii nóstre pre-lânga tóte fatalitatile tempuriloru trecute si inainte de ce ar' fi trecutu in sênulu basericeii catolice a Romei vechi, prelânga tóte cá religiunea li-a fostu numai tolerata, séu suferita in tíera, s'au lasatu nesmintiti in folosirea pravilei, disciplinei, si a asiediaminteloru basericesci gr.-orientali, precum si dupa ace'a, m'a cându au trecutu la s. Unire, au pusu conditiune »sine qua non« cá disciplin'a, precum si tóte asiediamintele, tóte canónele si tóte obiceiurile prin sobóre atátu ecumenice, câtu si provinciale, precum si prin prax'a si traditiunea neintrerupta a basericeii gr. orientali dela care au trecutu la s. Unire, intarite, prin urmare si pravilla séu legea canonica nevatemata se li se lase, si se se manutiêna in liber'a acestor'a folosire, — cari tóte asia fiendu, nu a fostu nice de o lipsa, cá in dietele, séu adunarile antirevolutionarie de tíera se se fi adusu vre-unu articlu de lege, prin care se se fia recu oscutu si intaritu pravilla basericeii catolice orientali de dreptu canonicu pentru credintiosii din tíenutulu ei. S'a facutu cu adeveratu dela s. Unire incóce, mai vêtosu prin incercarile theologiloru

de ritulu latinu, cari eráu jesuiti pusi lângă Episcopulu, diverse încordari se se faca schimbări în disciplin'a și asiedãmintele bisericeii nóstre, dar' Clerulu și sinodulu adunatu, pre lângă tóte, cà pre tẽmpurile acelea nu se poteá laudá cu atát a cultura și invetiãtura, cá sí celu de acum, totusí a sciutu sí a avutu și cerut'a a animei taria de a-si apará autonomi'a, disciplin'a și tóte asiedãmintele bisericesci în a s'a originaria întregitate, ce se póte vedé din faptele sinodului celui mare tĩenutu în Blasíu la anulu 1839, Maiu 25. în care cu privilegiulu introducerei teologului de ritulu latinu Nicolau Jánosi la nrulu 5. în acestu tipu 'și inoiesce protestatiunea: »Celea patru punte, cari cuprindu s. unire pururea și nelasatu cinstitululu nostru cleru le vá pazí, și le vá tienie, éra la mai multe cu nice unu stématu se nu se silésca,« sí la nr. 6: »Legea canonicésca, ce se dıce pe romania »pravila« afara de acelea, cari s'ar' aflá a fi înpotriv'a s. uniri, se remãna în puterea s'a, și dupa ace'a se âmble judecatıle,« — dorere! cà de cându au încetatu, căm de pre tẽmpulu demnului de eterna píã memoria Episcopu Maioru, precum și sub predecesorii acestui'a a se tĩené sínódele bisericesci diecesane, au căm schiopatatu a se pazí sí disciplin'a, canónele și asiedãmintele bisericeii dreptu-credintióse catolice orientali cuprinse în pravil'a, și de tóta biserica gr.-orientala pãn' aci în sínóde adunata sanctionate, într'atát'a cătu în dreptulu canonicu, ce pre tempurile nóstre se predá la teologi în seminariulu diecesanu mai nice poména nu erá de pravila, fãra intru tóte se urmariá dreptulu canonicu alu catoliciloru de ritulu latinu; impedecari stricatóre de casatoria înca numai celea cuprinse în dreptulu canonicu alu celoru de ritulu latinu se luara de basa în cauzele matrimoniale.

În dieces'a metropolitanã, ce e dreptu mai cu mare acuratétiã se pazesce disciplin'a, unele asiedãminte, sí pracs'a cea vechia a bisericeii catolice orientali cu privire la administratiune hierarchica, de cătu în diecesele celea sufragane: în ace'a-si forurile archidiaconali în privinti'a judecatoriiloru disciplinari suntu lasate în originari'a loru-si activitate și putere, numai în celea matrimoniale suntu sterse: dara numai de unu anu încóce, decãndu pre temeulu concor-

datului incheiatu între sacratissim'a c. r. și apostolica Maiestate, și între Santi'a S'a Pontificele romanu, s'a introdusu una lege matrimoniale; înse fiindu-cà acestu concordatu, precum și legea matrimoniale prin elu introdusa, — după cum stă în față'a acesteia, în celu mai strânsu întielesu alu cuventului e întemeiata pe dreptulu canonicu alu catoliciloru de ritulu latinu, precum și pe decretelē conciliului dela Tridentu, cari pe credinciosii bisericeii catolice-orientali nice una-data nu i-a îndetoratu până acum, clerulu acestei bisericeii nu pricepe, cum fara învoirea întregē bisericeii catolice-orientali în sinodu adunate, cu abrogarea asiediaminteloru, a disciplinei, și a obiceiuriloru a acelei'a-si, în contr'a tenórei pacteloru și contracteloru încheiate între ambele bisericeii s'au întemplatu, de s'au introdusu cu putere îndetoritória și pentru credinciosii de ritulu acest'a ace'a-si lege matrimoniale. încātu după curgerea de aiată'a seclii, acum cându sub preafericitulū Guberniu alu preabunului nostru Monarcu tóte confesiunile se manutienū în folosirea drepturiloru și asiediaminteloru vechi a le religiunei lorū, preste acelea ale bisericeii nóstre asiediaminte și pacte încheiate cu biserica Romei, — cu privilegiulu candu s'a facutu s. unire, — se se traga un'a dunga.

Déca preasântiele s'ale DD. Episcopi la conferintiele Episcopiloru din Vien'a, fiindu de față'a cându s'a pertractatu și compusu legea matrimoniale pentru catolicii de ritulu latinu, au facutu reflexiuni, observatiuni séu remonstratiuni cu privire la aperiarea disciplinei, asiediaminteloru și a pracsei bisericeii nóstre, și déca au subscrisu ori bá operatulu conferintieloru, și cu ce conditiuni? Clerulu estraneu nu scie nimic'a! Incātu se tiēne de ordinea tiēnerei sinódeloru basate pe articlulu I. alu conclusului conferintieloru Vienese, óre corespunde acei'a-si firei lucrului și pracsei celei vechi a bisericeii nóstre catolice orientali?... cá adeca: mai antaiū se se convóce și tiēna sinodulu celu provinciale, înainte de ce s'ar tiēné celea diecesane,... opinezu: cà e numai un'a apucatura dictata de împregiurarile metropolitane.

Altu-feliu ar' trebui după datinele bisericeii nóstre, cá: preotimea fiesce-carei'a diecesa deosebita se fie consultata

despre tóte acelea, ce atingu inaintarea buneii-stari a base-riciei sî aperarea autonomiei ei, precum sî organisarea preotîmei d'impreuna cu a relatiuniloru religionari ale aces-tei'a catra poporu, sî ale poporului catra cleru, apoi dupa conchiderea acestor'a se se tîena sinodulu provinciale, in care conferíndu-se conclusele sínódeloru diecesane, din tóte acestea se se intocmésca una lege canonicésca, indetoritória asemenea si intr'un'a mesura pentru toti credintiosii din tóte patru diecesele... e alta intrebare!, la care la tem-pulu seu se va respunde, si, — de va fi de lipsa, — se va si comentá. De alt'mintrelea decretel conciliului Tri-dentinu, — cari de baseric'a nóstra, in sinodu adunata, nice una-data nu au fostu primite cu putere indetoritória, pre cari inse e basatu conclusulu conferintieloru din Vien'a, — in privint'a ordinei tîenerei sínódeloru, inca nu otarira, cà antáiu se se tîena sinodulu celu provinciale, apoi celea diecesane.

Intre tóte altele de doritu lucru este, cá cu privire la administratiunea hierarchica a dieceseloru nóstre se se in-troduca in tóte patru diecesele nóstre una uniformitate cu una forma si sistema de ocarmuire basericésca, intogmita potrivit disciplinei, asiediaminteloru si pracsei celei vechi a basericei catolice orientali avendu de basa pravill'a.

Spre acestu scopu ar' fi din clerurile toturoru diece-seloru se se aléga sî convóce una comisiune din barbati harnici, cari din pravill'a basericiei nóstre catolice orientali, mai cu séma din partea aplicata, precum sî din canónele toturoru sobóreloru pâna in tîmpulu mai dincóce tîenute in archidieces'a metropolitana (celu din urma s'a tîenutu in 1833, Juliu 3/15, cu ocaseunea instalatiunei Episcopului Lemeni), precum sî rescriptelele imperatesci, si inaltele ordinatiuni guberniali, — încátu acestea privescu unele ordinatiuni, institutiuni pentru baserica, si mesuri indeto-ritórie de preotîme, — se compuna unu codice basericescu, precum au sî alte confesiuni, cá se nu lase a lucrá totu-insulu dupa capulu seu, cându e chiamatu in causele ba-sericeii, atátu disciplinarie câtu si matrimoniali se judece si decida, cá se fimu scutiti »tandem aliquando« de arun-carile in ochi ale strainiloru, — vedi bine per ludibrium:

»graeca per Ausoniae fines sine lege vagantur,« căci pre D.-dieu! 'lu prinde pe omulu binesemtătoriu sî zelosu pentru baserica rusinea de obrazu, cându fiendu intrebatu de preotii séu mirenii altoru confesiuni (ce nu arare-ori s'a întemplatu si cu mine), că cu ce dreptu ne folosimu noi unitii in judecatîle basericesci? nu scie că ce se respunda? Ar' dice că cu pravill'a basericei catolice orientali, dar' nu pôte »salva conscientia«, căce acést'a nice una-data nu a studiat-o bine »ex professo«, ma nice nu o scie; ar' dice, că cu dreptulu canonicu alu catoliciloru de ritulu latinu: acést'a inca nu o pôte dice fara a se espune inaintea strainiloru celoru priceputi, sî fara a se aretá unu ignorante de conditiunile, sub cari amu trecutu la s. Unire, sî fara a vatemá: cadintí'a, reverintí'a si gratitudinea, cu care suntemu detori catra SS. Parinti ai basericei nóstre in Soboru adunati, cari in timpurile celea mai fatali ni-au pas-tratu disciplin'a si asiedíamintele basericei, lasându-le posteritatii cá se le pazésca cá pre unu tesauru nepretíuitu in a s'a intregitate.

Joanu Negrutiu m. p. protopopu.

(Va urmá.)

Studia din Dreptulu canonicu.

Despre impedimentele casatoriei.

Despre impedimente in genere.

Esenti'a casatoriei este repusa in consensulu imprumutatu asía, incátu fara de acest'a casatori'a nu pôte se esiste; inse fiendu-cá casatori'a e institutiune divina sî pentru crestini e si sacramentu, urméza că sî consensulu imprumutatu numai intru atát'a pôte se existe cu valóre, incátu punerea lui e conforma cu legile lui Domnedíeu, carele a instituitu casatori'a si cu legile basericei, care singura are dreptu a statorí legi referitórie la sacramente; apoi fiendu-cá referintíele morali religióse si soçiali suntu puse cu vointí'a lui Domnedíeu si baseric'a in puterea misiunei s'ale are si dreptulu de a sustíené aceste referintíe¹⁾, ér' casato-

¹⁾ Conf. §. 311.

ri'a stă in strênşa legatura cu tóte aceste referinție morali, religióse si sociali, — inchiarea ei nu póte depende numai singuru dela vointi'a acelu ce o incheia, cì acesti'a au de a se acomodá in inchiarea casatoriei dupa regule si legi, pre acaroru base e repusu ordulu societatii religiosu-morale dupa vointi'a lui Domnedieu si prescisele bisericeii. Din aceste de sene urméza cá potu se obvina, si obvinu intru adeveru atari motive, cari, purcediéndu din natur'a casatoriei cá institutiune divina sî cá sc sacramentu — sî din referințiile religióse morali sî sociali, nunumai cá facu casatori'a neiertata, ci chiar' sî eschidu inchiarea cu validitate a casatoriei, pentru cá-i punu in cale obstacule, cari parte oprescu de-sî nu invalidéza casatori'a, parte i eschidu cu totul chiar' validitatea ei. Motivele de acést'a natura se dîcu piedece séu impiedimente ale casatoriei.

Deci impiedimente ale casatoriei suntu acele motive, cause ori impregiurari, cari séu nu iérta inchiarea casatoriei, — séu eschidu inchiarea ei cu validitate; — cele de antâiu se dîcu impiedimente impiedecátorie pentru-cá impiedeca sî prin acést'a aména inchiarea casatoriei sî pre cea inchiata o considera de neiertata (impiedimenta impiedientia), — ceste din urma impiedimente derimatórie ori nemicitórie (imped. dirimentia), pentru-cá eschidiéndu dela inceputu inchiarea cu validitate a casatoriei, pre ce'a care la parere este inchiata o derima si nemicescu.¹⁾ Deci cele de antâiu impiedeca numai inchiarea nu sî validitatea, éra cele din urma eschidu dela inceputu chiar' validitatea ei.

¹⁾ Din acésta distingere apare cá:

α) impiedimentele impiedecátorie (imp. impiedientia) mai bene s'ar' poté dîce opriri, pentru-cá numai oprescu, cá se nu se inchie casatori'a, ci nu-i punu in cale atare piedeca cá se nu póta fi valida dupa ce s'a inchiatu;

β) cá terminulu de imp. derimatórie nu corespunde deplinu conceptului, pentru-cá eschidiéndu valid'a inchiare a casatoriei, acést'a de s'a si intentatu a se inchiá dupa form'a esterna, nu esiste dela inceputu, prin urmare nici nu au ce se derime, se nemicésca. (Conf. Ratiu o. c. § 27 *) si Szeredy o. c. §. 444. u. 1.) In patri'a nóstra persónele cari tentéza si cari conlucra la inchiarea casatoriei cu atari impiedimente se piedepsescu aspru. Art. de lege V. §.§. 255—257 din 1848.

Cumcă poterea și dreptul de a statorî impedimente atâtu împiedecătorie — cătu și derimatórie de casatoria, cade în competenția necontestabile a bisericii urméza din natur'a casatoriei cá institutiune divina și cá sacramentu ¹⁾, dreptu ace'a biseríc'a nu numai cá a exercitatu acestu dreptu alu seu cu putere deplina dela începutulu seu începédu dela apostoli și prin urmatorii acestor'a, ci l'a și aপরাতু totu-de-a-un'a statorindu legi față cu modalitatea sí validitatea de a inchiá casatoria ²⁾, inse fara de a contestá ingerinți'a statului încátu efectele casatoriei redundéza în viați'a soçiale. Din acestu punctu purcedîédu față cu impartírea impedimenteloru de casatoria în impedimente în împiedecătorie și derimatórie de casatoria sustíenemu cumcă:

1. Biseríc'a are dreptu sí putere a pune sí a statorî față cu casatori'a impedimente atâtu de acelea cari împiedeca inchiarea cătu și de cele ce eschidu validitatea inchiarei, pentru-cá ea este adevérata posesória a puterei date de Christosu sí póte judecá despre validitatea sacramenteloru, între cari se numera și casatori'a ³⁾ sí esplicá legile divine pre acaroru base e repusa și institutiunea casatoriei, éra

2. statulu are dreptu a pune numai singuru împiedimente cari se referescu la efectele civile ale casatoriei

3. Impedimente nemicítórie de validitatea casatoriei pune sí statorésce numai biseríc'a universale dupa principiile dreptului orientale în concilie ecumenice, éra dupa dreptulu apusénu în concilie ecumenice sí prin pontificele romanu.

4 Impedimentele împiedecătorie ale statului nu se potu estende la universalitate, decátu în casuri candu punerea loru ar' urmă din natur'a casatoriei ori s'ar' referí la interesulu comune alu societatii umane.

Impedimentele casatoriei suntu atâtu de varie pre cătu de multu diferescu motivele pre cari se baséza punerea loru; deci impedimentele afara de impartírea generale în împiedecătorie și derimatórie, se impartu:

¹⁾ Conf. §. 308, 311, 312.

²⁾ Siagun'a o. c. §. 97—110. Szeredy o. c. §. 445. conf. si o. n. §. 311 n. 11; Concil. Trident. XXIV. can 3, 4 si 12 de sacr. matrim. Syllab 69.

³⁾ §. 312.

1. După originea lor

a) în împied. de dreptul divin sau natural (imped. *juris divini sive naturalis*) și fiindu-că se bazează pe dreptul divin sau natural nu numai că sunt nedispensabili ci din punct de vedere ecleziastic obligă pe toți oamenii, prin urmare chiar și pe judei și păgâni, pentru-că se opun la esența și natura căsătoriei ca instituție divină;

b) împied. de dreptul uman sau pozitiv ecleziastic (imp. *juris humani s. positivi ecclesiastici*) și stau în contrast sau cu legea bisericii ca a unei autorități, care singură e competentă a pune legi față cu legalitatea căsătoriei și cu validitatea ei sacramentală, acestea obligă pe creștini; — sau se referă singuru la prescrierile statului față cu efectele civile ale căsătoriei și obligă pe cetățenii statului.

2. După interesul pe care-lu atingă se împart în

a) împied. de dreptul public (imp. *juris publici*), puse din punct de vedere al interesului comun și căsătorirea închiată cu atare împiedicături nu numai bisericii ci ori și cine o poate și are dreptul a-o împugna;

b) împied. de dreptul privat (imp. *juris privati*) și fiindu-că atingă numai dreptul privatilor ori singuraticilor numai de acești-a se pot cu dreptul împugna.

3. După estensiune împiedicăturile pot fi absolute și relative (imp. *absoluta et relativa*), după cum în mod absolut cenzura e împiedecătură de a închieta căsătorirea cu cenzura, sau numai în mod relativ se împiedecă dela închietarea căsătoriei cu anumita persoană.

4. După durata împiedicăturile sunt perpetue și temporanee (imp. *perpetua et temporanea*) după cum sau înceta cu timpul, sau nu înceta nici odată.

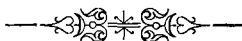
5. După notorietatea lor sunt publice ori oculte (imp. *publica et occulta*) precum adeca esistența lor e cunoscută în public sau rămâne în ascuns.

6. După naștere împiedicăturile sunt antecedente (imp. *antecedentia*), deca au existat înainte, și subsecvente (imp. *subsequentia*), deca s'au născut după închietarea căsătoriei.

7. După posibilitatea de a se delatură se împart în împied. dispensabili și nedispensabili (imp. *dispensabilia et*

indispensabilia), precum se pôte — séu nu a se dispensá dela ele. — In fine

8 dupa auctoritatea prin care suntu puse in impiedimente eclesiastice si civili; cele din urma érași potu fi pure civili, séu militare.¹⁾ (Va urmá.) J. Popiu.

Despre Sacramentalia.

Se santiesce (tóta faptur'a) prin cuventulu lui Domnedieu si prin rogatiune. — I. Tim. IV. 5.

Dorindu Mântuitoriulu nostru Is. Christosu se dee innoire genului omenescu, spre intipuirea acestei inoiri spirituale, spre insemnarea stergerei pecatului lumii, cá sî „*Ap'a vietiei*“ si „*Rîulu pabei*,“ a binevoitu a se imbracă in repediunile Jordanului (Tr. 1 od'a VI. Jan. 2), cá prin acést'a impartasîndu firei apelor santîre, curatîre si binecuventare (Laud. 2. Jan. 6. — Tr I. od'a VIII. Jan 3) acestu elementu alu naturei care dintru inceputu a fostu principiulu lumii sî de cătra Spiritulu santu s'a sântîtu, se-lu puna de „*principiulu evangheliei*,“ intru care adeca pâna in capetulu lumii se se plinésca „*innoirea cea minunata fara stricare sî fara topitura a sufletului omenescu*.“ (Tr. 1. od'a 5. Jan. 5. Dupacin.)

Cându Treimea Domnedieulu nostru pre sene nóua nedepartîta s'a aretatu (Tr. 2. ór'a III. — Treime od'a 9 Jan. 6), si Christosu lumin'a cea mare sî neapropiata cu ocașiunea Aretarei s'ale s'a cunoscutu a fi Domnedieu, lumina din lumina (Laud. 1. Jan 6), — atunci s'a pusu incepatur'a mântuirii sî a tainei celei infricosiate a s. botezu (Sî Acum Laud. Jan. 3. — Stichov. 2. Jan. 2), intru care prin Spiritulu se face baserica multu fructificatória. (Tr. 3. oda 5 Jan. Dupacin.)

Misteriulu acest'a minunatu alu Aretarei s. Treime, s. baserica 'lu serbéza in serbatórea Botezului. Si precum la repediunile Jordanului prin botezarea Mântuitoriului apele s'au sântîtu: asîa re'noiesce si s. baserica ace'a sântîre a firei apelor,

¹⁾ Siagun'a o. c. §. 92, 111.

cându in ace'a serbatóre a botezului cu ceremonia solemnă binecuvântata și sântiește ap'a.

Mai in anii trecuti s'a tractatu in acésta fóia despre însemnatatea ceremonielor sântîrei apei, — de astadata voimú cá, din indemnulu sântîrei in serbatóreă botezului, se aretamu ratiunile sacre pre care se baséza *asiediamintele sacramentalialorú*, respective *a binecuvantarilorú* de care s. baserica se folosese in deosebitele relatiuni interne și externe ale vietîi crestinilor.

Ce suntu sacramentaliale? Aceste suntu actele cultului publicu divinú prin care sântîrea, respective aplicarea darurilor se face, se impartu in forma de petitiune, asîă cātu darulu sântîtoriu nu urméza — cá la sacramente — din „*opere operato*“ séu din ins'asi natur'a actului, fara din „*opere operantis*“ séu din demnitatea administratorelui și din demnitatea spirituale a celui cui se imparte.

Multe și felurite suntu in baserica atari acte publice ale cultului care in forma de *binecuvântari* séu *sântîri* se referescu parte la persóne, parte la lucruri reale, dupa-cum adeca persónele ori lucruri reale prin binecuvântare se destinéza spre usulu cultului divinú, — séu cá se cere darulu lui Domnedíeu pentru persóne și lucruri spre scopulu vietîi private, adeca cá un'a ori alta persóna mai usioru și mai cu succesu se póta implinî datorintiele vietîei, — cá unu séu altu lucru se servésca spre folosulu salutaru alu ómeniloru.

Cându a susceptu s. baserica sacramentaliale in cultulu divinú a-buna-séma a fostu condusa de acelu indemnú apostolicu, cá intru aplicarea darurilor mântuirii „*tóte cu cuviintîa și cu rându se se faca*. (I. Cor. 14. 40.)

A avutu inse și alte ratiuni momentóse din care a asiedîtu acele acte de sântîre și binecuvântare. Cáci, macaru-cá nu se póte díce cá sacramentaliale se baséza pre institutiune directa domnedíeasca, dara cumcá își potú vindicá o institutiune indirecta domnedíeasca se póte conchide de-acolo, cá Mântuitoriu Christosu a datu basericei s'ale potere de binecuvântare (Math. IX. 12, — VII, 22, — Marcu IX. 37, — Luca X. 5., — I. Tim. IV. 5, — I. Cor. VII. 14), ce'a-ce de-o posiede, de sene urméza cá o póte și eserciá unde judeca a fi de lipsa și salutaru.

Cine nu scíe cātu de felurite suntu lipsele și relatiunile vietîei ómenesci? relatiuni și lipse de acele care suntu

legate cu darurile primite in s. sacramento? Sî óre pentru santîrea atároru relatiuni, — pentru ajutorarea acelu lipse spirituale, baseric'a se nu eserceize poterea data ei? óre din abundantî'a daruriloru intréns'a pastrata se nu succurga acelu relatiuni, care de sî nu au *lipsa absoluta* de abundantî'a gratiei, dara pentru care ace'a gratia e de totu dorita si folositória.

Viétî'a intréga a omului re'noitu prin darulu Spirituluu sântu are se fia petrunsa de darulu celu mantuitoriu, — cá dóra nu se póte presupune cá si cum Mântuitoriulu darurile si fructele rescumperarei ar' fi voitu se se estinda numai preste relatiunile esentiale ale omului catra Domnedieu — (cá in s. Sacramente), éra tóte celelalte relatiuni subordonate sî secundarie, — precum suntu de es. cele ale omului façia de natur'a esterna — le-ar' fi eschisu din impartasirea acelu daru.

E de lipsa cá omulu se se santiésca in relatiunile s'ale principale, neschimbate sî eterne; dara se cuvine cá si intru tóte celelalte relatiuni schimbatióse ale vietiei se se arete cá sî omulu re'noitu dupa chipulu lui Christosu; si acésta santîre a relatiuniloru schimbatiósa ale vietiei ómenesci se effectuesce prin sacramentalia (sacramenta minora).

Macaru-cá asfediarea sacramentalialoru se póte considerá cá si efflusulu esercierei poterei date basericeii de catra insusî Mântuitoriulu, — totusî pre lânga acésta putere generala, sacramentaliale au de temei si alte ratiuni de instituire. — Anume:

1) Ratiunea principala, si asîa dicîndu esemplaria abuna-séma este esemplulu Mântuitoriulu, despre care scimu cumcá „*a insuflatu preste apostoli*“ (Marcu 5. 8), s'a folositu de óre-sî-carev'a *esorcisare* façia de omulu celu indracitu (Marcu 7 33), „*a unsu cu tina ochii orbului*“ (Jo. 9, 6), a lasatu cá se fia intêmpinatu cu *stêlpari de finici* la intrarea s'a in Ierusalimu (Jo. 12. 13), cu *mânile aredicate* a binecuventatu pre Apostoli (Luca 24. 50), inmultîndu in pustéia pânile, mai ântâiu si-a aredicatu *ochii spre ceriu* le-a binecuventatu, totu asîa a binecuventatu pânea inaintea invetfaceiloru in Emmaus s. a.

Cum se nu fia dara la locu si salutaru cá si baseric'a, carea in sene luata representa viéti'a lui Christosu, se nu binecuvente pânea, grâulu, ap'a, vinulu, oleulu si alte elemente ale naturei care adeca servescu ori spre plinirea cultului divinu ori spre folosulu omului.

Afora de aceste acolo suntu sî dispusetiunile apostoliloru sî cele ale legei vechi. — Apostolii au prescisu „*abstinentia de sânge si de sugrumatu*“ (Fapt. 15. 29), — Avelu a adusu lui Domnedieu „*daru din cele d'antâiu nascute ale oiloru*, — sî Domnedieu le-a bineprimitu (Fac. 4, 4), Jacobu „*a turnatu untu de lemnu pre verfulu petrei pre carea o-a pusu stelpu* (Fac. 28. 18). — Prefigurarea *stropirei cu ap'a curatiei* — o aflamu in cartea Num. (8, 7), — *folosirea candeloloru* (lumineloru) la celebrarea cultului in Fapt. Ap. (20, 8.)

Se impreunamu cu aceste dispusetiuni si exemple prefiguratórie ace'a invetiatura a bisericei, cá natur'a ins'asi s'a supusu stricatiunei prin pecatulu stramosiescu, despre carea S. Apostolu dice cá „*desiertatiunei s'a supusu faptur'a nu dupa voi'a s'a, cá pentru celu ce o-a supusu, cu sperare inse cá sî ins'asi faptur'a se va slobodi din rob'i'a stricatiunei spre slobodieni'a marirei fiiloru lui Domnedieu*“ (Rom. 8, 19), apoi vomu avé cá instituirea sacramentalialoru se radacinéza intru realizarea opului rescumperarei.

Poterea eliberarei din stricatiune o-a sêmtitu natur'a la mórtea lui Isusu Christosu, cându sórele s'a intunecatu si pamêntulu s'a cutremuratu. Ace'a-si eliberare, cá sî unu fructu alu rescumperarei, — se aplica de câtra s. baserica de-câte-ori voiesce sî doresce cá elementele naturei se le aduca in óre-si-carev'a relatiune de servire façia de cultulu divinu, façia de lipsele spirituale ale omului rescumperatu, — sântîndu acele elemente si producte ale naturei *prin cuventulu lui Domnedieu si prin rogatiune*“ (I. Tim. 4. 45). Adeca macaru-cá profane ar' fi elementele naturei, — *ai medicine* — dice S. Chrysostomu. Sî in ce stâ acêsta medicina, — *insêmna* (cu semnul crucei), *multiamesce sî dà lui Domnedieu*, — *sî tóta necuratî'a se va sterge.*“ (Hom. 13. in I. Timot. T. XI. 559.)

(Va urmá.)

L

Predica pe Serb. Taiarei impregiuru a D. N. Isusu Christosu.

S'a aretatu darulu lui Domnedieiu
celu mântuitoriu tuturoru ómeniloru, care
ne invétia pre noi. — Titu II. 11.

Sumeti'a cea nesocotita a protoparintîloru noștrii a
trasu dupa sene calcarea voiei si a mandatului domnedieescu.
Mai bucurosu au crediutu dēnsii cuventeloru insielatōrie ale
diavolului de-cātu lui Domnedieiu.

Ce a fostu urmarea neascultarei protoparintîloru, o scímu!
Ei au pierdutu grati'a cea domnedieesca, santi'a si curati'a
originala, — au pierdutu raiulu desfaterei, si inca ce e mai
multu, dupa-ce Adamu „a fostu chipulu celui viitoriu“ (Rom.
V. 14), acele donuri supr'anaturale le-a perdutu nu numai
pentru sene singuru, ci pentru toti ómenii. — „*Pentru ne-
ascultarea unni omu multi peccatosi au fostu sî intru toti
ómenii a intratu osendirea*“, — dīce s. Apost. Pavelu. —
Cu adeveratu, Credintiosiloru! „*resplat'a peccatului a fostu
mórtea*“, mórtea sufletesca si trupesca.

Cine e in stare se descrie starea cea ticalósa a ome-
nimei cadīute in pecatu. — De priviá la ceriu, aci in locu de
unu parinte iubitoriu, aflá unu dreptu judecatoriu, — de
priviá in lume, din tóte partile numai stricatiune i-se aretá,
— chiar' si pamentulu ce-lu calcá i-i reimprospetá p dēps'a
contrasa din pecatu aducūdu-i aminte, cá „*pamentu esci
si in pamentu te vei intórce*“. Ori dóra iintru sene, in
internulu seu aflá omulu indestulire si impacare? neci de
cātu, cá-ci cum dīce s. Athanasiu „*lapedandu-se ei dela
iubirea si cunóscerea Acelui'a care e singuru bunu, au im-
braçiosiatu placerile deosebite ale trupului, — si si-a for-
matu sie-si Domnedieiu dupa placerile s'ale din lucrurile
vedīute, incātu lucrurile create le-au onoratu mai pre susu
decātu pre Domnedieiu, si parasindu pre ziditoriulu totu-
roru cá pre Domnedieiu adeveratu, au onóre domnedieesca
au onoratu fapturile.*“ ¹⁾

¹⁾ Lib. contra gentes 3, si 8.

La plinirea timpului inse s'a aretatu darulu celu mantuitoriu intru Isusu Christosu Domnula nostru. Acestu daru domnediiescu descoperitu intru iubirea si indurarea cea domnediiesca, acést'a prisosintia a bunatatei, este isvorulu indreptarei vietiei, temeulu eliberarei nóstre din pecate, câsigânduni-se róda spre dreptate si santîre.¹⁾

Reamintirea descoperirii acestei iubire si bunatati divine o serbéza s baserica in diu'a de astadi, cându spre investitur'a nóstra ne propune din viét'ra Mantuitoriului Christosu „*Taiarea impregiuru cea domnediiesca*“ a Acelui'a.

„*Se ne suímu dreptu ace'a in muntele Domnului, si in cas'a Domnediului lui Jacobu, cá s_z ne spuna nóue calea s'a,*²⁾ veniti Credintiosiloru! se cunóscemu care este calea ce ne-a aretatu Christosu prin taiarea s'a impregiuru, „*cá se mergemu pre ea.*“

Se punemu dara intrebarea, cá pentru-ce s'a induratu Mantuitoriulu a rabdá taiarea impregiuru?

Pentru ace'a cá se ne arete

I. *Umilinti'a s'a cea buna si supunerea s'a nespusa.*

Mandatulu taiarei impregiuru l'a datu Domnedieu poporului israeliteanu spre insemnarea peccatului originale. Ace'a erá cá sí unu semnu alu supunerei sí servirei lui Domnedieu.

Cine este inse Mantuitoriulu Christosu? Elu cá Domnedieu adevératu este facatoriulu legei si cá atare preste tóta legea, Elu e mnelulu lui Domnedieu fàra nici o macula a peccatului. Sí ce vedemu totusi?

Ace'a cá Dênsulu cá sí unu peccatosu se supune legei, lasa a se aplicá la trupulu seu celu nevinovatu implenirea legei, — rabda dorere si versare de sânge. Si pentru-ce? pentru-cá priu ran'a s'a se vindece ran'a neascultarei omenimei, — cá prin ascultarea sí plinirea legei se stérge trufi'a proto-parintîloru prin carea s'a calcatu legea cea Domnediiesca.

¹⁾ Rom. VI, 21. — ²⁾ Isai'a II, 3.

Christosu Mantuitoriulu „pre sene singuru s'a micșioratu chipulu servului luându“¹⁾ cá pre noi se ne înaltie si fii lui Domnedieu se ne faca.

Unde trebuie dovéda mai chiara a umilintiei de-cátu ace'a candu Acel'a, care este chipulu marirei lui Domnedieu sí stralucirea nevinovatiei, de bunavoia se supune legeri, nu cá sí cum Dênsulu ar' avé lipsa de taiarea impregiuru, cì pentru-cá se vindece reutatile omenimei, — se taie impregiuru gresielele nóstre. Umilindu-se cá unu servu prin rabadarea taiarei impregiuru, a voitu numai se ne invetie cá se lapedamu sumeti'a pecatului sí se imbraciosiamu umilintia spiritului.

Credintiosiloru! Mantuitoriulu Christosu Domnedieu adevratu a fostu sí nu s'a rusínatu de taiarea impregiuru. Sí acést'a a facut'-o pentru ace'a, cá pre noi se ne invetie cum sí noi de bunavoia se ne desbracam de trupulu pecatului carnei. Cel'a ce a facutu ceriulu si pamentulu s'a supusu legeri, cu cátu mai vértosu trebuie se ne umilimu noi sub man'a atotu-poternicului Domnedieu.²⁾

Fapt'a Mantuitoriului de supunere sí de ascultare se servésca de exemplu totururu legiitoriloru sí supusiloru, cá acei'a singuri se fia plinitorii sí lucratorii legeri, éra acesti'a cá se fia supusi din anima buna aceloru legeri. Christosu cá pastoriulu celu bunu premerge oiloru s'ale cuventatorie: asia se cuvine cá si pastorii turmei lui Christosu se premerga poporului cu exemplu bunu, cá toti impreuna se se téma de Domnulu Domnedieu.²⁾

II. Taiarea impregiuru a Domnului nostru Isusu Christosu este *chipulu iubirei s'ale* pentru noi *si descoperirea pacientiei s'ale negraite*.

Chipulu iubirei neamului omenescu este taiarea impregiuru, pentru-cá, desí ar' fi fostu preadestulu pentru mantuirea nóstra cá numai odata se-si verse sângele seu celu scumpu la sacrificiulu crucei, dara Mantuitoriulu s'a înduratu a face acést'a dejá din frageda pruncia, cá de locu dintru ince-

¹⁾ Filips. II. 6. — ²⁾ A dóu'a lege XVII. 19.

putulu vietiei s'ale pamentesci se dovedesca offerirea s'a pentru omenime, — se arete iubirea s'a pentru ace'a.

Christosu Mantuitoriulu in primele dîle ale vietiei s'ale a versatu sângele seu pentru noi, prin ce a prevestitu plói'a si torentele de sânge ce s'a versatu din medularile Lui la patim'a crucei suferite de buna voia

„*Intru sângele lui Isusu Christosu ne-am indreptatu si ne-amu mântuitu de mânîa*“¹⁾, si éta acestu sânge-'lu vérsa Christosu taiandu-se impregïuru la trupu. Ce iubire nespusa este acést'a, Credintiosiloru! Resplatiti acésta iubire, cu iubirea curata a animei vóstre, versându lacreme de penitentîa si lucrându faptele dreptatîei Domnedîesci.

Precâtu se descoperisè iubirea cea negraita a lui Isusu Christosu făçia de noi atunci cându se taiase impregïuru, — acésta fapta Domnedîesca este de-odata si chipulu rabdarei celei nespuse, este prevestirea rabdarei dovedite la patimele crucei. Urmati Crestiniloru si in acésta privintîa esemplulu Mantuitoriului. Intru ispitele, necasurile, nefericirile vietiei, se aveti buna rabdare, portati cu blandetia si incredere in voi'a lui Domnedîeu sarcinele vietiei, aducîndu-vi aminte că: intru rabdarea vóstra veti dobîndî sufletele vóstre.

Priviti cu ochii credintîei vóstre la Christosu incepatoriulu si plinitoriulu mantuirei nóstre, cum se lasa a se taiá impregïuru, si de-acolo se ve invetîati a fi umiliti cu spiritulu si blândi cu anim'a, supusi cu voi'a, rabdatori cu tóta liniscea. Scobóre-se unulu fie-care crestinu intru anim'a s'a si dupa chiamarea s'a sè se nevoiesca a se abnegá, — a-si taiá impregïuru patimele s'ale cele rele. Si anume: Preotii se cerce ore nu cërca mai multu ale s'ale decâtu ale lui Domnedîeu, — credintiosii, ore nu servescu mai multu lumii si placeriloru trupului, decâtu lui Domnedîeu si sufletului. — Parintiloru cercatî-ve ore nu dati inveîtaturi si exemple rele prunciloru vóstrii? — Prunciloru! ore nu sunteti reutatosi si neascultatori? Avutîloru judecatî-ve pre voi insi-ve ore nu puncti tóta sperarea in avuti'a vóstra, uitandu-ve cu totul despre detorintî'a ce aveti făçia de ajutorirea celoru lipsiti? Seraciloru! consideratî-ve ore

1) Rom. V. 9.

nu sunteti lenevitori si trandavi, óre fost'a-ti ori ba multie-mitori faia de binefacatorii vostri? — Casatoritiloru! priviti in viét'ia vóstra casnica, óre pastrat'a-ti cu credint'ia fidelitatea si iubirea imprumutata, santit'a-ti viét'ia casnica cu faptele crestinatatei si a buneii credint'ie? Teneriloru si Fetióreloru! cercatí-ve óre pazit'a-ti cu scumpetate nevino-vati'a si curati'a, care suntu stralucirea frumseteii sufletului sí a trupului? — Cà-ci de unulu fie-care dupa chiamarea s'a va fi implenitu detorint'iele s'ale impuse prin legea Dom-nului va fi resplatitu cu corón'a dreptatei.

Credintiosiloru! urmati invet'iatorei s. Apost. Pavelu carele dice cá „*In tóta vremea omorírea Domnului Isusu in trupu se o portamu, cá si viét'ia lui Christosu se se arete in trupulu nostru*“ ¹⁾, bine insemnandu-ve cá „*de s'ar' si stricá locasiulu nostru celu din afora dara celu din lontru din dî in dî are se se innoiésca spre aretarea cunoscint'iei marirei lui Domnedíeu.*“ ²⁾

„*Laud'a nóstra a tuturoru se fia: marturi'a cuñoscint'iei nóstre, cá intru dreptate si intru curati'a cea domnedieésca, éra nu in intieeptiunea trupésca cá intru darulu lui Domnedíeu amu petrecutu in lumea acést'a.*“ ³⁾
Aminu.

✂

J. Borosiu.

Predica pe Serbatórea celoru trei Santi Archierei.

Asiá se lumineze lumin'a vós-tra inaintea ómeniloru, cá vediendu faptele vóstre cele bune, se marésca pre Tatalu vostru celu din ceriuri. — Mat. V. 16.

Santulu Vasiliu celu mare, Santulu Gregoriu de D.-díeu cuvântatoriulu si Santulu Joanu gura de auru, suntu acei trei santi Parinti ai nostrii, a caroru amentire o serbatorimu noi adi I. A!

¹⁾ I. Cor. IV. 10. — ²⁾ II. Cor. IV. — ³⁾ II. Cor. I. 12.

Trei luceaferi straluciti, trei luminatori mari au fostu acesti trei santi Archierei pentru baseric'a nóstra dreptu credințiosa.

Baseric'a a fostu atacata in tóte tēmpurile de dușmani cumpliti, carii doriáu a-i resturná dogmele (articlii credinței) ei sî doriáu a o resturná pre acést'a — a-o nimici. — Inse aveá baseric'a in tóte tēmpurile sî aparatori puternici sî aprigi, barbati gloriosi, cari, animati de Spiritulu Domnului, i-au aparatu dogmele, i-au desvoltatu viétí'a interna sî prin scientí'a sî viétí'a loru cea santa au servitu spre glori'a basericeii.

S. Vasiliu, S. Gregoriu si S. Joanu gura de auru intru atát'a au fostu de zelosi sî potenti in apararea santei nóstre religiuni, incátu baseric'a in cântarile s'ale î-i numesce: „organele darului,“ „alantele Spiritului Santu“ si „trâmbițe binevestitóre, cari de susu au versuitu si marirea lui D.-dieu o-au aretatu marginiloru.“¹⁾ Dela acesti'a avemu noi santele liturgie, cari se cânta in tóte basericele.

Intru adevèru, acesti trei santi parinti si-au luat u de cinosura a vietíei s'ale sante cuvintele Mântuitorului: „asiá se lumineze lumin'a vóstra inaintea ómeniloru, cá vedíendu faptele vóstre cele bune, se marésca pre Tatalu vostru celu din ceriuri“

Sî noi I. A! déca nu li potemu urmá loru in scientí'a inalta, sî in apararea cu atát'a gloria a religiunei nóstre sante, totusi avemu un'a cale, pre carea li potemu urmá loru sî acést'a este: — pietatea (evlavi'a).

Si eu vi voiu vorbí adi despre pietate aretându-ve, cá e fericitu acelu moritoriu, care are pietate in sufletulu seu.

Fiti — ve rogu — cu luare amente!

* * *

Ce este pietatea? Este I. A! acelu simțiementu dulce si santu, pre carele 'lu gusta sufletulu atunci, cându uitându elu tóte acestea pamentesci, se ocupa singuru cu D.-dieu: — cu isvorulu fericirei s'ale. Sufletulu piu, inaltíându-se cu

¹⁾ Antologion 30 Ianuaru.

cugetele si dorintiele s'ale susu preste acésta lume vedúta, susu preste orizonu, susu preste ceriulu vedútu si preste ceriurile ceriurilor; uita lumea cu tóte frumsetiele si insielatiunile s'ale, cu tóte dulcetile si amagirile s'ale, si 'si petrece mominte dulci si placute intru ace'a patria fericita, pre carea limba omenésca nu o póte spune, nici descrie. — Cu unu cuvêntu pietatea este: inaltíarea sufletului depre pamentu susu la Domnedíeu. Fericitu e acelu moritoriu, carele 'si póte inaltíá sufletulu seu plinu de credintia, de sperantia si iubire câtu de adese ori susu la D.-dieuu seu!

Séu ce óre este mai frumosu si mai fericitoriu in lume, decátu a fi amicu adevératu alui Christosu?

Amicii, chiar' pentru ace'a se numescu amici, acum'a si aici in vietia, pentru-cá ei 'si petrecu mominte placute si fericite la olalta sí se impartasiescu unulu din fericirea celuialtu. Si cu câtu are cinev'a unu amicu de unu rangulu mai inaltu, cu atât'a se simte elu mai onoratu si mai fericitu. Ce fericitu s'ar' sêmtî ori-care moritoriu, a se numí pre sine amicu intimu alu imperatului seu?!

Si prin pietate I. A! noi ajungemu de a fi amici nu ai unui'a imperatu pamentescu, ci ai unui'a imperatu, care este preste toti imperatii — ai lui Isusu Christosu Domnului si Domnedíeului nostru!

Si despre acést'a ne asigurá insusi Isusu cu cuvintele: „Voi amicii mei ve-ti fi, déca ve-ti face câte poruncescu eu voue; de acum'a nu ve mai numescu pre voi sierbi, cà sierbulu nu scie ce'a ce face domnulu seu, ci pre voi v'amu numitu amici, pentru-cá tóte, cele ce amu audítu dela Tatalu meu, amu aratatu voue“¹⁾.

Oh, ce dulce ce fericitoriu e a fi amicu alui Christosu sí a se impartasí de fericirea ace'a intru carea petrece elu!

La acést'a fericire 'lu inaltia pre omu pietatea!

Pietatea ne inaltia pre noi I. A! la rangulu de a fi concetatieni ai angeriloru si ai sântiloru in ceriuri.

Ori care dintre noi I. A! se nisuieste a ocupá locu intre ómenii cei mai de frunte, cei mai de omenia si cei mai de onóre in societatea omenésca. Acést'a este o nisuin-

¹⁾ Joanu XV 14 --15.

ția nobila și de laudat în om. Pentru această sacrificăm noi mult în viață, ne ostendim foarte mult, unul pe calea științelor, altul pe a măiestriilor și era altul pe a agriculturii, comerțului, industriei și așa mai departe, totu că se ne câștigăm o stare bună oarecare materiale și prin această loc în societatea de frunte, Și deca ne-a succesu a ajunge la acestu loc, atunci ne simțim onorați și fericiți. Inse toate în lumea această — chiar' că însuși lumea — toate sunt schimbătoare, toate se mută și trecu. Prin o nefericire neașteptată, poți pierde locul onorificu câștigat cu atâtea sudori crunte. Societatea poate că va mai privi la tine pe unu momentu cu compatimire, apoi va trece pe lângă tine, dându-te uitarei că pre alții nenumerati. Că ce este unu individuu pentru o societate? Unu punctu foarte neconsiderabilu.

Inse nu așa locul onorificu, pre carele ni-lu câștiga pietatea. Acelă este mai onorificu, decâtu toate onorurile din lume, mai fericitoriu și nici odată nu se poate pierde. Prin pietate devenim concetățeni ai angerilor și ai sântilor în ceruri. . . „Acum'a nu mai sunteți voi“ — ne dăce S. Pavelu — „nu sunteți mai multu straini și peregrini, ci sunteți concetățeni cu sântii și casnici ai lui D.-dăeu.“¹⁾ Și ce concetățeni marimimosi ne suntu acești'a noue I. A! Ei se roga în continuu pentru sufetele noastre și ne voiescu binele nostru eternu.

Éca la ce locu onorificu ne redica pre noi pietatea!

Pietatea ne face pre noi fii luminei. Prin poftele trupului, prin exemplele rele ale lumii și prin amagirile diavolului, sufletulu nostru se întuneca dela calea s'a luminata către ceru, se arunca în pecate și fărdelegi, cari apoi că o noapte înfiorătoare, acopere întreaga viață a lui. Sufletulu nefericitu, orbica apoi din reutate în reutate și din fărdelegi în fărdelegi, până în urma cade în grăp'a înfiorătoare și întunecosa a iadului.

Și dintru această stare nefericita, numai așa se poate redica omulu, deca va escita pietate în sufletulu seu, adeca, deca și-va înalta sufletulu seu cu credința, speranța și

¹⁾ Efes. II. 1.).

iubire susu la D.-dĕu si de acolo 'si-va cere prin rogatĭuni fierbinti ajutoriu, mîngaiere si luminare.

Si ce minune I. A! Pecatosulu facĕndu acĕst'a, indata din fiulu intunerecului se face fiulu luminei. Se descĕpta c  dintru unu visu infioratoriu din vi tĭ'a s'a pecat sa. Vede inaintea s'a prapasti'a in carea er  se cada sĭ condusu de pietate c  de o lumina cer sca, nu se opresce p na la scaunulu confesionalu, unde 'si-rec sciga fericirea sufletului seu. Pentru ace'a d ce S ntulu Pavelu Apostolulu: „er ti  re-c ndu intunerecu,  ra acum'a sunteti lumina intru Domnulu. Amblati dara c  fii luminei, c  fruptulu Spiritului (luminei) consista in bunatate, dreptate si adeveru.“¹⁾

Dar' pietatea ne face I. A! si eredi ai imperat ei lui D.-dĕu. „Audĭti fratii miei cei iubiti!“ — d ce S ntulu Jacobu — „au nu a alesu D.-dieu pre seracii lumei acesti'a avuti in credin a, c  se fie moșteni imperat ei acelei'a pre carea o-a promisு celor'a, cari-lu iubescu pre elu.“²⁾

Ce ereditate immensa! Ce ereditate dulce, fericit ria si stralucita!!

Fulgentiu pe la anulu 500 d. Chr. venindu la Rom'a si vedĭendu pre imperatulu Teodosiu si pre curtenii lui in palatĭulu asi  nunitu: „de auru“ eschiam : „C tu de mare p te fi glori'a Jerusalimului cerescu, d ca splend rea Romei e asi  de mare?! Si d ca coi, cari iubescu desiertatĭunea, se impartasiescu de asi  gloria aci pre pamentu, c tu de sublima trebuie se fie glori'a, fericirea si desfatarea acelor'a, cari vedu fa ia in fa ia pre D.-dĕu?!“

La asi  gloria si fericire ne redica pre noi pietatea.

Trebue  re I. A! se ve amintescu, c  pietatea 'si-are fruptele s'ale dulci pentru noi acum si aici pre pamentu? Trebuie  re se ve spunu, c  omulu de multe ori devine in nefericire at tu de infiorat ria, inc tu pentru elu nu este medicu, nu medicina sĭ nu scapare pre pamentu? Trebuie se ve dovedescu, c  in casulu acĕst'a singura pietatea este ace'a, carea p te aduce suletului neacasĭtu m ngaiere, sĭ alinare si starea nefericita a acelu'i-a i-o p te face suportabila?

¹⁾ Efes. V. 8-9. — ²⁾ Jacobu II. 5.

Ce óre a imbarbatatu pre Jobu cá se nu cada in desperatiune si prin acést'a se-sí pierda sí sufletulu seu atunci cându fara de vin'a s'a 'si pierdù elu averea, pruncii sí sanatatea sí incarcatu de bube doreróse din capu pâna in petióre, batjocoritu chiar' sí de muierea s'a fù silitu a sî-dé pre gunoiu si a-sí scarpiná bubele cu hèrburi?

Pietatea I. A!

Sí D.-diu i-o resplatí cu fericire si aici pre pameutu.

Dar' pre sutele si miile de martiri ce i-a condusu prin suferintîele gréle ale lumii?

Pietatea!

Pre unu eremitu piu, pre carele 'lu certase D.-dîeu cu suferintîe grele, 'lu cercetara intru o dí in colib'a s'a mai multi amici ai sei. Acesti'a uimiti de serenitatea si bucuri'a cea mare, ce se vedeá pre faci'a piului suferitoriu, 'lu intrebara: cum de póte se fie elu asié de voiosu si multiamitu prelânga atát'a suferintîa? Eremitulu suridiéndu aratá catra feréstr'a micutîa a colibei s'ale sí díse: „feréstr'a ace'a 'mi face suferibile dorerile mele!“ „Cum asié?“ — 'lu intrebará unulu dintre cei de faci'a. — „Vi-o voiu spune bucurosu, domnule. Prin feréstr'a ace'a vedu eu colo susu ceriulu si acel'a e demnu de doreri sí suferintîe chiar' sí mai grele decâtu ale mele!“

* * *

V'amu aretatu dara I. A! cá pietatea este: inaltîirea sufletului la D.-dîeu; ea ne face amici ai lui Christosu, conetatîeni ai angeriloru; fîi ai luminei si eredi ai imperatîei lui D.-dîeu. V'amu aretatu, cá ea ne câsciga consolare sí intre necasurile lumii. Fericitu dara acelu moritoriu, care are pietate in sufletulu seu!

Sí noi, urmându Sântîloru Vasiliu, Gregoriu si Ioanu gura de aur, se avemu totu-de-a-un'a pietate in anim'a si sufletulu nostru, — se rogamu pre acesti trei sânti Archierei, cá ei se róge pre bunulu D.-dîeu, cá acel'a se verse pietatea s'a in animele si sufletele nóstre sí ast'felu se ne faca fericiti in eternu. Aminu.

Vasiliu Criste

preotulu Sarvadului sí alu Taşnadului.

Reminiscentie

din viața fostului odinioară protopopu alu Clușului, nu de multu repausatului canonicu Ioanu Fekete Negrutiu.

„Quis erit tam eloquens qui beneficia tua satis exornet“?...

„Ubi rerum testimonia adsunt, nihil opus est verbis.“

(Cine vá fi atátu de elocuentu cá se póta in de ajunsu pré-marí benefacerile t'ale? — Unde faptele dau dovedí, nu e nici o lipsa de cuvente.) — Cicero.

Celu ce vá fi chiamatu a descrie biografi'a acestui binemeritatu barbatu si fórte devotatu Clerului nostru si preste totu natiunei romane — póte se întrebuintieze cá unu substratu si aceste modeste notitíe.

In anulu 1850 cá poetu dupa sistemulu celu vechiu, éra dupa sistemulu din nou introdusu cá studentu de-a 8-a clasa, me aflám si eu in Clușu deimpreuna cu alti 300 de insi din tinerimea româna, care cercetá pre atuci scólele de acolo, si candu-mi aducu aminte de acele tempurí, cu placere potu se afirmezu cá Negrutiu a fostu acel'a, care a redeseptatu in noi semtíementele natiunale.

Elu ne erá professoru de limb'a si literatur'a romana; si sciú cá ne mergeá cá m greu cu q ce-lu folosíá in loculú lui c, — inse totusi amu inaintatu, cá sciám corespunde — si scrie in locu de „Kedves szüleim“ — cu „Iubiti parenti“! — Elu ne initiase in cetitu si scrisu, asia de cetiámú binisioru si in fói'a „Gazeta Transilvaniei,“ pre care o procurá elu insusi de la sine — si pentru noi, — de sí ce e dreptu inca nu le precepeámú tóte dein trens'a. Sí acum pe la anulu 1855 cá clericu II-itu erám corespondinte regulatu la „Gazeta Trans.“ sub rubric'a „Dintre Carpatii Ardealului“ sí „Din giurulu Armenopolei (Gherl'a)“. Ceiea din nrii 13. 14. 73. 74. si 81. 82. 83. ai aceluiași publicate suntu primitiale elaboratelu mele in limb'a materna. — Negrutiu pusese la dispusetiunea tinerimei romane din Clușu o localitate in cásile s'ale, — unde prin unu amplotiatu cu numele Popovicu, care nu preste multu a trecutu la Brasiovu si de acolo in Romani'a., apoi prin alti románi de bunu sêmtiu, — ne-amu fostu deprinsu, la solicitarile lui Negrutiu, pentru prim'a óra in cantulu basericescu si in frumósele melodii ale cântariloru si poesieloru nationale. — Acestea nu páginu au contribuitu la redeseptarea semtíementeloru nóstre, pentrucá sub conducerea acelu'a amu fostu formatu sí tîeneámú regulatu choru sub tóte sierbitiele sacre in Domineci si serbatori. Aceste cântari si choruri le-amu transplantatu si le-amu dusu cu noi insíne introducúndu-le fiecare in basericele — si scólele — de prin tóte unghiurile tierei. Ba! inca ce au fostu si mai multu, prin unu romanu cu numele Iliesiu, ne-au deprinsu pre unii, carii doríámú a sci si exercitiulu de aperare cu arm'a, sabi'a.

Candu tinerimea adunata la cas'a lui se deprindeá in cântari, asistá si elu insusi la productiunile nóstre, si cá se ne animeze, ne agraiá pe unulu fie-care si ne imbarbatá!

„No dragii Badelui! (ne dícea elu) inca odata sî bine romanesce! cá români sunteti, si români trebuie se fiti!“

La dílele lui onomastice, si cu alte ocasiunni, — cu unu consiliariu cá Ladai si alti preainsemnati barbati — ne adună la olalta si pre multi forte sî dintre noi, — ne lasá se ne deprindem in gratulari oratorice, in conversari amicabile, — pre carii totu-de-a-un'a le incoronáu si petreceri nevinovate sî fórte instructive. — Cas'a lui Negrutiu erá una viétia patriarchala sî pentru noi una adeverala scóla de viétia.

La acestea contribuiá multu afabilitatea, sufletulu celu bunu, anim'a sincera, natur'a prevenienta si ospitalitatea densului.

La cas'a lui ospitala cei fora scutu — affá ori cându adpostu; si cei fora víptu — la elu se alimentáu. Câti tineri de pre atunci — si de mai tardiu dupa noi — nu au absolvatu — numai sub patronagiulu lui, si pre langa cuchnea, ce o diregiá bun'a s'a sora supranumita „lelea Anișca“ una adeverala matróna romana, si maica studentiloru in genere si patróna celoru lipsiti! — Din acei tineri pre multi cunoscú si eu astadi cá inaintati in officii civili si militari, si cá demnitari distinsi ai Clerului.

Mi-se pare cá si acum vedu, cum esiá din chili'a lui Negrutiu — dela instruire din limb'a româna — amplotulu de atunci, astadi pensionatulu secretariu guverniale, marele si devotatulu romanu, Ilustritatea S'a Domnulu Ladislau Vajda, — si eshortându-ne Negrutiu ne dícea, „nu rideti canis tuum caput (asia-i erá vorb'a), cá dein acest'a ve-ti vedé órecandu pre celu mai devotatu alu vostru romanu.“ Despre parentele acestui L. Vajda mi-spusese unadata tatalu meu, cumcá câti preoti sî romani 'lu cercara in oficiulu celu inaltu, unde erá la guberniulu din Clusiu, — totu de atâtea ori i-primiá amicalu si numai romanesce i agraiá cu cuvintele: „Dá ce e dle parinte?“ ori: „ce bine te pórtá frate pre la noi?“ etc. Sî acestea cuvinte le rostiá sî accentuá cu atât'a emfasu, încátu din a 2-a, 3-a chilia audiéndu cei-alalti oficiali magfari stáu uimiti locului. Dar elu erá „nolli me tangere!“

Negrutiu ne erá si „medicinae et economiae consultus,“ sî „patronulu celoru persecutati!“ — Boliám de friguri indelungate, dein carii nu me mai poteám scóte cu medicina; in dóue díle sî o nópte din septemân'a pastiloru — me detienù la sene, cá se me controleze se nu mâncu nemic'a si se me ocupu cu cetitulu sî alte lucruri de casa. Sî de atunci friguri nu am mai avutu, (fia disa in óra norocósa), bá si pre alti multi i-am scosu.

Pre unii dintre noi, cari ne tieneámu mai „domuisóri“ audiendu cá nu ne place la economi'a parintiloru de a ajutá si lucrá, eo ipso, de sî arare-ori — ne scotiá la adunatu de fênu, — sér'a urmá

vedi bine cina grasa sî ne animá dicîndu: cã nu e rusine a lucrã sî a sci la economia, — adaugîndu, cã si elu erã profesore in Blasîu, dar' vér'a acasa in Sucutardu la pariuti lucrã si la economia. La sfatulu lui indemnãiu pre tatalu meu prima óra a-sî semêna lutierna cá raritate.

Negrutiu erã patronulu toturoru! Sórtea studentiloru Clusieni atãtu de tare î-i jaceã la ânima in câtu se faceã — asia dicîndu luntre si punte pentru ori si care, aparîndu-i de persecutiunile, maltractarile si vecsatiunile, ce le îndurãu unii dela profesorii loru.

Chiar' cu mine s'a intemplat, cã voindu a me buctã „Könye“ din „Istori'a naturala,“ m'am cerulatu lui Negrutiu, ascurãndulu cã sciu studiulu. — De sî a iutrevenitu la midilocu acelu incidentu, cã in alta dí erã inchisu acelu profesoru pentru sîmtiemintele prea mari unguresci! . . . de sub absolutismulu austriacu, — totusi luãndu-me cu sine si ducîndu-me la cas'a Guberniului, unde erã arestatu, 'lu facû cá „de pre priciu“ se me asculte din studiulu — lui bine referatu, dupa care profesorele î-i dise: „nem lesz megbuktatva, mert inkább csinytalan és dákó-románista sapkát visel.“ — portãm o siapca in forma de „coifu.“ Atunci Negrutiu i respunsê: „dar' domuiat'a dle profesoru nu pentru sîmtiemintele prea invederate unguresci esti inchisu, spune-mi cumu-ti cade? „Acî despartîndu-ne apoi de elu, altulu in Clusîu nu l'am mai vedîtu.

De alta data enarãndu Negrutiu Illustritatiei S'ale Domnului Alecsandru Bohatielu, astadi pensionatu capitãnu supremu, cã cãte lupte are cu profesorii piaristi pentru studenti, sî provocãndu-se sî la mine, care erãm de façia, i spuse cele iutemplate, — Bohatielu quasi spre incuragiãrea lui Negrutiu, î-i díse: „mangaie-te Reverendissime! cã din acei tineri petulanti si vecsati, voru esî cei mai otîeliti romãni, si cari in veci pre Reverendissima Domuiat'a nu te voru uitã!“ Ce a dísu Bohatielu, a fostu profetia adeverata; s'a implenitu.

In a 1853. cá maturisantu am fostu reieptatu pe trei luni de catra profesorulu „Vass“ deintr'unu studiulu, — din care? din limb'a magiara, cã vedi Dómne, invetiãndu in 11 ani totu numai in Clusîu, — nu o-au sciutu-o?! i-atrasemi mani'a cã me tîêneã „tribunu.“ — Protopopulu Negrutiu erã nacagitu de sórtea si viitoriulu meu, sciindu de la tatalu meu cã numai preotiei m'a dedicatu, sî se temeã cã nu me voru primi la Blasîu, absolvãndu in acelu anu fórte multi romãni la tóte gimnasiele.

In vér'a acelui anu me surprinde epistol'a primita de la Negrutiu, recercãndu-me: cá cu tatalu-meu la olalta se grabescu la Clusîu, unde se ascépta marele archiereu de pia memoria Sterc'a Siulutiu, nemoritoriulu mecenate, inaintea carui'a recomandãndu pre tatalu-meu mai antãiu, î-i díse: — spre sarutarea mãniloru Mariei-T'ale au venitu acestu preotu alu Ghiroltului, care e unu

raru preotu alu diecesei; are meritele s'ale, bá sî fetele sî-le-au educatu (ce erá raritate pre atunci), apoi aretându-me pre mine continuá: acest'a e uniculu fiu alu lui, pre care l'a dedicatu de multu preotfei, dar' la maturisare din „limb'a magiara“ a fostu reieptatu pe 3 luni, pentrucá „coifulu de siapca i erá prea mare,“ sî i-s'au dîsu „cá e daco-románu.“ „Ve rogu sî eu, se ve indurati a-lu primí la s. theologia, cá respundu eu pentru elu, pentru cá-i cunoscu aplecarile si insusírile, vá fi bunu preotu romanu.“ Atunci prea demnulu Archiereu decátu m'au afidatu cu cuvintele in veci neuitavere de mine: „fiule! vino tu numai pe terminu la Blasíu.“

Am fostu primitu dara numai cá esternu, adeca avendu numai locuintia afara, d'impreuna cu altu conscolariu totu Clusíanu, Ioanu Bochisiu, de sî acest'a nu erá buctatu, dar' nu erá localitate.

Dupa trei luni dandu examenulu, me chiamá patronulu meu Archiereulu la sine, sî-mi dîce: „fiule spune la Rectoru cá am dîsu, cá se te ieie decátu in Seminariu, cá tu ai invetiatu sî te-ai purtatu bene, mai bine ai invetiatu cá unii intranei.“ Totu in anulu 1853, dupa acelu esamenu, antâiu din cursulu primu, venindu catra casa, sêntiulu de recunoscintia mi-siopteá se mergu pre la protopopulu Negrutiu, de a-i multiamí sî de a-i dovedí, cá in mine nu s'a insielatu. Me pregatisemi si cu o contiune, pre care cerându-o se mi-o védia mai antâiu, 'mi-deferí cererei, cá se-o potu dîce de pre amvonu in dîfu'a urmatória, care erá Domineca inainte de Cratiunu. Predic'a mi-a sî succesu, cáci sî pre cale o totu diceámu. Dupa care invitându-me Negrutiu la prandiu me reflectá la unele gesturi nenimerite si dându-mi instructiuni, 'mi-dîse: „me bucuru cá in tine nu m'am insielatu. — Iata me apromitu de pre acumu cá eu vreu se-ti fiu nanasiu“ etc. — Fórté multi suntu cei ce s'au impartasítu de bunatatea lui. Multi nepoti si nepóte a crescutu; — numerulu acelor'a si acelu ajutati de elu intru adevéru „e legionu.“ — Abstragêndu de la altele pro coronide fia amintitu inca atát'a, cá unu — astadi prea demnu protopopu romanu greco cat. — carui'a paulo majora cano! ar' fi unu piaristu, de nu erá Negrutiu, — si inca sî altii l'ar fi urmatu dintre noi.

O! Negrutiu erá spiritu raru — regeneratoriu!

Dormi in pace suflète nobile, — cá despre unulu cá tine a predísu Ovidiu:

„Astra ferar nomenque erit indelebile. . . .“

„Ajunge-voiu la stele, si numele . . va fi nestersu.“

Iclodu-mare, 10 Decem. 1888.

adictu finulu seu

Joanu Papiriu Popu

protopopu,

Betrânulu Tobî'a

— Consilii practice. —

Betrânulu Tobî'a se nascuse în unu orasielu, unde asiá de indestulitu traise, încátu de abiá credu, se fi fostu unde-va afara de satulu vecinu. Prelânga tóte acestea sciá atâtea reguli practice pentru viétia, cá si unulu care a umblatu prin Parisu si Londr'a.

Bunului betrânu — dândui-se ocazione i placeá se spuna feliu de feliu de istorióre scurte audite in decursulu lungului seu traiu in loculu nascerei s'ale si apoi din acestea sciá trage nesce aplicari practice tare bune si folositoare.

Unu tîneru î-i laudá pe fačia modu lui de viétia.

Hm! — 'lu intrerupsè betrânulu suridiéndu — asiá dara chiar' asiá de întieptu sum io?

— Asiá dîo aceea bade draga! asiá dîce tóta lumea. Mie mi-ar' placea tare multu se fiu asiá de întieptu cá d.-t'a.

— Déca chiar' o voiesci ace'a, nu-i lucru asiá mare! Gri-giesce numai dragulu meu, ce facu nebunii..!

— Cine?... nebunii? — 'lu intréba tenerulu plínu de nimore.

— Dá, dá! nebunii! *grigiesce ce facu acei'a, si tu nu face ca ei; in ast'a stá tóta întieptiunea.*

— De esemplu!

— Apoi de esemplu: i-a se vedi pretine, in tinereti'a mea traiá aci unu matematicu betrânu, unu „omutiú“ slabu si cá vai de capulu lui. Acest'a in veci nu vorbiá cu nime, far' totu mormaiá numai in sine. Si apoi inca se sè mai uite in ochii cuiv'a, — ferit'o sfântu! Se ocupá numai si numai cu sine si seracu cum erá, nu se mai ingrigiá si de lumea din afara. Si ce credi cá dîceau ómenii despre elu?

— Ce alt'a, decátu cá e unu invetiátu ce se totu gândesce?

— De unde?... Dîceau cá e unu nebuu!. . Vediendu io acést'a, m'am cugetatu in mine ast'feliu: grigiesce Tobie, se nu patiesci si tu cá acelu invetiátu, si de ace'a nu face ce face elu. *Nu te ocupá numai cu tine, nu incungîurá societatile, ci: privesce cu blândeti'a in ochii ómeniloru si mai impretinesce-te si cu alti!* Spunem acum nepóte draga! bine am facutu ori ba?

— O, me rogu! tare bine!

— Nu sciu dîo io! N'am facutu chiar' bine. — Pentru-cá ia se vedi: totu in orasielulu acest'a erá unu magistru de jocu. Acest'a, opusu celui de autâiu, se uitá indrasnetiu in ochii fiecarui'a si atât'a i flecariá omului încátu nu sciái cum se te mai scapi de elu. Despre acest'a ce voru fi dîsu ómenii, ce cugeti?

— Ce se dîca alt'a, decátu cá e unu omu tare vialu si tare bunu de petrecere.

— Dá, de unde? Si de acest'a dîceau cá-i nebuu. Considerându si pre acest'a, m'am intrebatu din nou: ce voi face cá se deviu întieptu? — — — Nu voi lucrá nici cá betrânulu

matematicu, 'mi diseiu dupa multa chipzuire, dar' nici cá magistrulu de jocu, ci voiu tiéneá calea mijlocie. *Uitate blându in ochii ómeniloru, cá acest'a, si apoi seriosu in internulu teu, cá acel'a! Vorbescu fraucu si vialu cu ómenii, cá magistrulu de jocu: si apoi tainicu si sinceru cu tine, cá matematiculu!* Asiá am lucratu nepóte draga, in ast'a stá totu secretulu!

De alta data unu negutiatoriu tineru, se plânsè betránului intieleptu, cá n'are de locu norocu in negutiatorie.

— Eh, n'ai! cautati-'lu numai prietine, cautati si mai departe noroculu, si vei vedeá cá la urm'a urmeloru totu 'lu vei aflá.

— Déca dóra cautatu-l'amu destulu — reflectá negutiatoriulu — si totusi nu l'amu gasitu! Din o nefericire dáu in alt'a, asiá incátu amu socotitu, cá ar' fi mai bine se síedu acasa si se nu me mai ostenescu de-giáb'a.

— Ace'a se n'o faci! Umbla numai necurmatu dupa norocu, tribue se-'lu affi odata. Un'a amu numai se-ti spunu: *pórta-ti nasulu cum se cuvine!*

-- Ce dîci? cum se-mi portu nasulu?

— Stai, cá te voiu deslusí! Cându vecinulu meu, est'a din stâng'a fsi edificasè cas'a, umplusè tóta strad'a de plute, bârne si pietrii. Éca numai in o dî vine pre aicea primariulu nostru, care erá pre atunci inca teneru, cu capulu tíapênu si cu nasulu susu, par'-ca-'lu purtá prin nori, si unde nu-mi calca pe o gramada de bârne, si puff! cade la pamêntu si-sí rupe unu pietíoru, — si de atunci dupa cum 'lu poti vedeá, totu schiópa. Si ce vréu se dîcu cu ast'a?

— Se-mi amintesci de dîcal'a vechia: *nu-ti purtá nasulu prea susu!*

— Asiá-i!... dar' nici prea josu. Cáci se vedi, pretine draga, totu pe acésta ulitîa mersè si unu poetu, carui'a i erá plinu capulu de viersuri si idei inalte. Acest'a í-sí tiéneá nasu totu in josu, cá si cum ar' fi voitu se rîme cu elu pamêntulu. Pleoscu! se rumpe o funie si o bârna cade in josu cu iutîal'a fulgerului. Poetulu se sparie, fiendu conturbátu in meditarile s'ale poetice, si trebui se pazésca patulu mai multe dîle. Spune-mi dar' acum'a, cum vei avé se-ti porti d.-t'a nasulu?

— Nici orea susu, nici prea josu, voiu tiéneá calea de mijlocu.

-- De siguru! nici prea susu prin nori, nici prea josu asiá cá se ajungi cu elu in pamentu, sí te asigurú, cá déca vei privi liniscitu sí in drépt'a sí in stâng'a, sí in susu sí in josu, vei progresá mai bine, si nu vei aveá de a te plânge asiá multu in potriv'a norocului.

De alta-data unu anteprenoru vine la betránu cerêndu bani imprumutu, pentru nesce afaceri ce aveá de gânduse intreprinda.

— Multu nu voiu câscigá in acésta afacere, prevedu --- dîse intreprindietoriulu — dar' fiindu-cá ímí sta, asiá dîcúndu mai in cale, n'así voi se-o scapu.

Modulu acest'a de vorbire displacù betrânului Tobî'a.

— Sî de câtu ai aveá d-t'a trebuinția prietene? — întreabá betrânulu.

— Nu-mî trebuescu cine scfe câti; aprópe unu *bagatelu*: 100 de taleri.

— *Numai atâti'a?* . . . Itî dáu bucurosu. . . Tare bucurosu! Sî cá se vedî câtu de bucurosu tî-i dáu, voiú mai adauge cev'a sî pe de-asupr'a, care frate la frate platesce 100 de taleri.

— Ce? Spunemî ce? unchiesîule Tobîe!

— Éca o scurta istorióra. — In tineretî'a mea aveám de vecinu pe unu neguțiatoriu de viuú, unu omu de totului-totu caracte-risticu, care aveá unu modu propriu de vorbitu, care-lu sî pusè apoi bine.

— Sî anume?!

— Déca-lu întreabá anume: „Cumú-i d-le Butescu? Câtu ai câscigatu in viuú?“ — „Puçinu, numai 50 taleri. O nemic'a tóta!“ — Ori déca-i díceái! „Ai patîtu-o sî d-t'a d-le Butescu!“ — „De unde! Nici nu se rentéza se mai discutamu de acelu lucru. Tóta pagub'a abia se urca la 150 taleri“ — Fusesè, unu omu cu stare buna, dar' modulu seu de esprimare, flu duse pe incetulu la sapa de lemn. Câtu cerusî numai d-t'a, am uitatu?

— Eu? *Numai* 100 de taleri!

— Bine ~~Edici 100 de talerini~~ Dupa-cum ar vedî am o memoria de totu debila. . . — Mai avusei inca si unu altu cunoscutu, care se negustoriá cu bucate. Acest'a cu „vorb'a“ lui ajunsese de-sî facù nesce case mari cu etagiú si unu magazinu mare de bucate. Scii ce „vorba“ aveá acest'a?

— De unde se scfu unchiesîule. Se o scfu mi-ar' prinde tare bine.

— Asculta-me dara! Déca flu întreabá cinev'a: „Ce mai faci d,-le Cosîereanu? câtu ai câscigatu in bucate?“ — „Destulu, multîemescu lui D.-dîeu! o multîme de bani, o suma tare frumósa, 100 de taleri!“ — respundeá elu deplinu multîamitu; sî se poteá vedeá de pre façî'a s'a câtu-i pare de bine. Déca-i díceái inso: „Ce ai d-le Cosîereanu de ce esci asîa súperatu de o vreme in-cóce?“ — „Vai de capulu meu!“ — respundeá elu mâchnitu, „am pierdutu in bucate 50 de taleri.“ — Dupa cum amintisemî, omulu acest'a incepuse cu puçinu, si dupa cum scfi are cele mai frumóse case in strad'a vecina. — Se-mî spui acum, a cărui „vorba“ tî-a mai placutu?

— Naturalu, cá a celui din urma!

— Hm! — facù betrânulu — nu-i chiar' recomandabilu, pentru-cá iá socóte: Cosîereanu in veci totu numai cu „multî bani“ „tare multi“ erá in gura, ori si de câte-ori cereái cev'a pentru nesce scopuri filantropice ori chiar' comune, desî ar' ú trebuitu atunci se folosésca pe alui Butescu. Parerea mea dragulu meu e: se le folosesci amendóue dupa cum cere trebuinția si tîmpulu.

— Vorba se fia unchiesiule Tobie! dar' eu totu cu Cosțereanu tîenu. Casele celea frumöse si magazinulu celu mare plătescu multu.

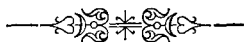
— Bine! déca cugeti asia.

— Pâna atunci inse îmi trebue multî bani, tare multî, 100 de taleri!

— Vedî asia, acum bine vorbesci. Vei capetá sut'a imprumutu. Se scii inse: *cându ceri dela cinev'a cev'a imprumutu folosesce vorb'a lui Cosțereanu, éra candu ajutî pe deaprópele atunci vorb'a lui Butescu!*

(Engel.)

A. C. Domsia.

Casuri de resolvatu.

1. Fiendu parochulu la unu pretinu alu seu in visita 'lu chia-ma unu omu la unu moribundu; elu merge la baserica, se prevede cu cele de lipsa si pléca spre cas'a moribundului; inse cându ajunge la pórtá, numai se între in launtru, aude strigându dupa elu servitórea s'a, care vine si-i spune, cá pre dómn'a preotésa o-a apucatu unu morbu greu repentinu asiá încátu abiá scí de siue. -- Ce va avé se faca preotulu? Si pentru ce?

2. Unu omu bogatu fiendu greu morbosu, asiá cá abiá se póte se mai traiésca câteva óre, marturisesce confessariului, cá in tineretile s'ale a luatú prin contractu falsu moși'a unui omu, acarui prunci mici din caus'a acést'a umbla a cersí. Trebue se-lu indrumeze confessariulu cá se restitué moși'a luata pe nedreptu, si in ce modu, de óre ce morbosulu dupa semne abiá are inca câteva óre?

3. Unu concubinariu ocultu, cá greu morbosu se marturisesce si promite cá-si va dímite concubin'a si asiá confessariulu 'lu absolvá. Elu inse scolându-se nu-si implinesce promisiunea, ci tîéne si mai departe pre concubina in cas'a lui. Intr'ace'a cade din nou la patu si aprópe moribundu invita totu pe acel'a confessariu cá se-lu marturisesca. Absolvá-l'a ori ba? Si pentru ce?

Basilus.

V A R I E T A T I.

Anu nou fericitu oftamu toturoru amiciloru si benevoitoriloru nostri si preste totu toturoru Româniloru de pretotindenea!

In Capitulu din Gherl'a au fostu inaintati: dlu Demetriu Coroianu la stalulu de canonicu custode, dlu Vasiliu Popu de canonicu scolasticu si dlu Eusebiu Cartice de canonicu cancelariu. — Stalulu de canonicu prebendatu inca nu s'a complenitú

Baseric'a romana din Basarabi'a. Chisînèulu, care este capitala Basarabiei, este totu-odata si in privinta religioara si culturala centrulu acestei provincie.

In Chisînèu exista arhiepiscopia dela anulu 1812; arhiepiscopulu pórta numele de Chisînèu si Chotinu; ultimulu titlu 'lu pórta in amintirea, cá in Chotinu in trecutu (in secululu 18 si mai inainte) existá episcopia pendinte de Mitropoli'a din Iasi.¹⁾ Primulu titulariu alu eparchiei Chisînèului si Chotinului a fostu Metropolitulu Gavriilu Banulescu, románu din orasiulu Bistriti'a (Transilvani'a), fostu pâna la anulu 1812 Metropolitu-exarchu alu Valachiei, Moldaviei si Basarabiei, precum si 4 ani Metropolitu de Chievu, care a decedatu la anulu 1881, fiindu inmormântatu la manastirea Kipriana, infiintata de Domni Moldovei si pendinte acum de manastirea bulgara din muntele Athos, numita „Zograf.“ — Metropolitulu Gavriilu Banulescu a infiintiatu prim'a tipografia românesca in Chisînèu pe lânga cas'a archierésca; intr'acésta tipografia s'au tiparitu mai multe carti românesci.²⁾

Dupa Metropolitulu Gavriilu Banulescu a fostu titulariulu eparchiei de Chisînèu si Chotinu arhiepiscopulu Dimitriu Sulim'a, románu din orasielulu Dubosariu de pe malulu stângu alu riului Dnistru, in guvernamentulu Chersonu, care inainte erá ajutoriulu Metropolitului Gavriilu Banulescu, purtându titlulu de episcopu de Akermanu. Dimitriu Sulim'a pâna la mórte (anulu 1844) a sustienutu, dupa potintia, romanismulu in Basarabi'a; sin-guru a tradusu mai multe scrieri, mai alesu predice, din rusesce in românesce, si a insarcinatu si alte persóne se o faca acést'a.

Dupa Dimitriu Sulim'a nu s'a mai numitu capu alu basericeii din Basarabi'a de origine româna. Urmasii lui, arhiepiscopii Irinarchu Popovu si Antoniu Socotovu au fostu curati rusi: atâtu unulu (1844 - 1858) câtu si altulu (1858 - 1871) celu puçinu toleráu Romanismulu in Basarabi'a. Serviçiuulu divinuu se faceá in baserice in dóue limbe: româna si slavona. Acesti arhiepiscopi au si insarcinatu pre preotii Teodoru Baltagu din Chisînèu, fostu profesoru la seminariu, Teodoru Laşcu, acum preotu in satulu Chiperceni, judetiulu Orcheiu, éra Joanu Neagu in orasielulu Causieni, judetiulu Benderu, toti români de origine, se traduca mai multe carti din rusesce in românesce.

Dela venirea in Basarabi'a a lui Paulu Lebedevu cá episcopu (dela 1879 arhiepiscopu alu Chisînèului si Chotinului) mişcarea românesca a fostu cu totul inabusita: tóte persecutiunile potentióse au fostu intrebuintiate contr'a Romaniloru din Basarabi'a; lucrurile au mersu asia de departe, in câtu unii preoti ro-

¹⁾ Din titularii episcopiei de Chotinu este de insemnatu episcopulu Amfilochiu, care a compusu o geografia a tşeriloru române, o aritmetica etc.

²⁾ A fostu nimicita la anulu 1871 de Paulu Lebedevu, Episcopu alu Chisiseului si Chotinului, actualu exarchu alu Georgiei (in Tifis), care a datu lovitura de mórte românsmului in Basarabi'a.

mani au fostu dusi din Basarabi'a in centrulu Rusiei; alti buni români au fostu scosi din functiuni si tramisi in departare. — Se potu serie volume de trist'a administrare abasericeii din Basarabi'a sub arhiepiscopulu Paulu Lebedevu, pe care Basarabienii nu-lu numescu altu-feliu decâtu „românofagu.“

Succesorulu arhiepiscopulu Paulu Lebedevu, arhiepiscopulu Sergiu Lapidevsky este omu invetiatu; au fostu 25 de ani profesoru la Academi'a teologica din Moscva si are mai multe scrieri; elu a fostu adusu dela o eparhie superiôra (Cazanu pe Volga) la anulu 1882 in Basarabi'a, anume cá se impace spiritele, care eráu fôrte nelniscite din caus'a portarei predecesorulu seu. Elu o reinfintiatu tipografi'a românésca, infintiata de metropolitulu Gavriilu Banulescu, anse nu in Chisfnèu, ci in mânastirea „Noulu Neamtiu“ din satulu Chitcani, aprópe de Benderu, pe Dnistru, sub conducerea neobositulu par. Andronicu, care a scrisu de Români preste 20 volume. — In mai tóte basericele române, din Basarabi'a se face acum serviciulu divin in limb'a româna cá si inainte de arhiepiscopulu Paulu Lebedevu. Numai in scóle nu se preda limb'a româna, — ce'a ce este unu lucru fôrte tristu pentru Români din Basarabi'a.

Preotînea româna din Basarabi'a au lucratu multu la sustînerea si desvoltarea conscientiei nationale a credintiosiloru sei connationali. — Dar' decâtu Basarabi'a au fostu rapita de Rusi, acesti'a facu totulu pentru inabusirea sêmtilulu nationalu românescu si contopirea tuturoru poporatiuniloru din Basarabi'a in marele collosu alu Nordului; si Români din Basarabi'a in ce'a mai mare parte suntu fôrte nepasatori; ei avèndu buna stare materiala, nu multu 'si framêta capulu cu limb'a si natioalitatea loru. Români din Romani'a libera inse n'ar' trebui se fie indiferenti față cu starea fratiloru loru din Basarabi'a!

Invetiatorii in Spani'a. Nu numai la noi, ci si in Spani'a duc invetiatorii lipse in cele materiale. Unulu din cele mai de frunte dîuare din capital'a Spaniei, in numerulu din serbatorile Craciunulu, serie urmatóarele: — „Fie-care crestinu bunu trebuie se cugete cu oca siunea serbatoriloru Craciunulu la seraci. Si cari seraci suntu mai apróre de noi decâtu conducatorii tinerimeii, invetiatorii nostrii? Din provinci'a Murcia ni se serie, cá in orasielulu Aquillas, invetiatorii de 11 luni n'au primitu nimicu din salariulu loru. Positiunea loru e de compatimtu, si unii dintre ei nepotèndu solvi cuartirulu, fura aruncati pe strada, si ast'feliu espusi miseriei si rusfnei publice. Daca parinti copiiiloru, cari suntu incredintiati acestoru invetiatori, nu vora veni intr'ajutoriulu loru la unele oca siuni, acesti nefericiti invetiatori voru trebui se móra de fóme. Pentru ace'a implinesce acum fie-care un'a din cele mai cardinale datorintie de crestinu, déca cugeta si la sermanii invetiatori din Aquillas.“

Casatori'a Nazarineniloru = concubinatu. Unu Nazarinènu, mai inainte de religiunea rom. cat., dorindu a se casatori validu

dupa legile basericesci si civile cu o femeia de religiunea greco-catolica a pretinsu dela preotulu miresei, se-i cunune inse fara de a indeplini ritualulu religiosu prescisu de baserica pentru cununii. Preotulu miresei a respinsu pretensiunea mirelui, carele apoi contra acestei respingeri a recursu la Ministeriulu ung. regescu de culte. Ministeriulu cu provocare la unu rescriptu alu seu anterioru referitoriu la Nazarieni, respingendu cererea, totu-de-o-data a enunoiatu, cá casatoriá valide se potu incheiá numai inaintea preotiloru religiuniloru recepte prin lege cu implinirea tuturoru formelor prescise de legile basericesci si civile. Convietuiri de altu soiú au a se privi de concubinatu.

Acte de binefacere. In dílele trecute s'a inmorméntatu soái'a decedatului Joánu Otetelesianu si conformu testamentului, ce l'a fostu facutu acestu boeriu generosu alu Romaniei, averea s'a intréga are se servésca pentru infiintuarea unui institutu de fete, románu caror'a li se va da o crescere si educatiune de bune mame, fara pretensiuni si luesu; — ér' prisosulu proventului anualu are de a se capitalisá spre a se inzestrá fetele esíte din acestu institutu cu câte doue sute de galbini fie-care.

Dómn'a F. Veres n. Susau'a Cseh de Al-Csernatony a daruitu pe séma celoru trei parochii románe si dóue magiare din Ocn'a Sibiiului 6000 fl. adeca pentru fie-care câte 1200 fl. v. a.

Baremi de-ar' aflá multi imitatori!!

Inventiunea unui romanu. Joánu Sebesianu, orologieriu din Sibiiu in Transilvani'a, domiciliatu acum in Filipopolu, cauta unu capitalistu, spre a poté incepe fabricatiunea unui orologiu inventatu de dñsulu si menitu pentru orbi si surdi. — Inventatoriulu afirma cá noulu orologiu de busunariu, consistându numai din 6 parti principale, e neasemenatu mai usóru de construitu si prin urmare multu mai eftinu decâtu orológele de bazunariu cu repetitie, care pâna acum'a se folosescu din partea orbiloru si consista din vre-o 126 de parti. — Capitalulu recerutu din partea inventatoriului e nu-góre cu mai de 400 fl.

Nóua lege veterinara — art. VII. ex 1888 — a intratu in viprim'a Januariu a. c. st. n.

De óre-ce acésta lege contiñe mai multe dispusetiuni, a caroru neobservare cade sub pedepse grele, vomu comunicá publicului nostru aceste dispusetiuni, spre a-lu ferí de daune.

Dupa §. 151 ale acestei legi se pedepsesce cu inchisóre pâna la o luna si o pedépsa in bani pâna la 100 fl:

1. celu-ce nu va observá dispositiunile legi privitóre la taierea cornutelorú séu altorú vite pentru consumu.

2. celu ce va taiá vitele intr'altu locu si nu in casapi'a comuna unde se afla de acestea;

3. care in atari locuri unde nu esista casapii comune fara observarea ordinatiuniloru sustatóre pentru taierea vitelorú, le taie si le vinde pentru consumu; — in fine

4. celu-ce vinde carnea dela vite crepate séu bolnave pentru nutrirea ómeniloru séu le predà altor'a spre scopulu vendiarei.

Pedéps'a se maresce pâna la dóue luni inchisóre si 200 fl. pedépsa banala, daca transgressiunea se repetéscé inainte de trecerea aloru doi ani dela ultim'a pedepsire.

Si § 154. contiène mai multe hotariri aspre, care pâna acú n'au fostu precisate dara acum calcarea loru se va pedepsi pâna la 100 fl. pedépsa banala :

a) care in contr'a hotarîrei §. 8 vinde, cumpera séu transportéza vite fara de pasportu de vite; — apoi

b) acei casapi, negutietori de vite, séu tîenettori de vite, pentru ingrasiare, cari nu voru observá hotarîrile §§. 12 si 13; — in sensulu caror'a numitii negutietori suntu indetorati a insinuá cumperarea séu aducerea viteloru din alta comuna straine la antisti'a comunala propria in restimpu de 12 óre si a depune pasportele viteloru acolo spre pastrare.

Lugosiulu, acésta mare comuna locuita in mai mare parte de români si germani, s'a prefacutu cu diu'a de 1 Ianuariu a. c. in orasiu cu magistratu regulatu.

Cele mai mari baserici din lume. Cea mai mare baserica este a Sântului Petru din Rom'a; ea póte cuprinde 45,000 de ómeni. — Catedral'a din Milanu contiène 37,000; S.-tulu Paulu din Rom'a 32,000; catedral'a din Coloni'a 30,000. — Apoi vine baseric'a S.-tului Paulu din Londr'a si Petroniulu din Boloni'a care are locu pentru 25,000 de persóne. — Hagi'a Sofia, la Constanti-nopolu, moschea S.-t'a Sofia, póte contiéné 23,000 de ómeni; S.-tulu Ioanu de Lateranu din Rom'a 22,000; Notre-Dame din Parisu 21,000; nóu'a catedrala de New-York 17,000; catedral'a din Pis'a ace'a a S.-tului Stefanu din Vien'a, câte 12,000; baseric'a S.-tului Dominicu, din Boloni'a 11,400; Notre Dame din Múnich 16,000 si S.-tulu Marcu din Veneti'a 7,000.

Increderea resplatita Nu de multu repausatului archiepiscopu de Bordeaux i-se anuntîa odata o femeia sermana, care veniá se-i céra cev'a de poména.

„Cátu de betrâna este femeia?" întrebà bunulu prelatu. — „Este de 70 de ani," respunsè servitoriulu. — „Se i-se dee 25 de franci," ordonà archipastoriulu. — „Dara, Eminentîa" — cutezà a adauge servitoriulu, „nu este prea mare acésta danie; càci femeia este o jidanca?!" — „Atunci se i-se dee 50 de franci," replicà archiepiscopulu! „Increderea, ce a pusu-o ea intr'unu creştinu, merita se fia resplatita!"

Asentarea in anulu 1889. In anulu acest'a voru fi chemati la asentare tinerii nascuti in 1869, 1868 si 1867; conscripti'a inse va fi a se estinde pentru tóte eventualitatile si asupr'a clasei de etate a patr'a (1866). Asentarile se voru face dupa districte